

Predškola

Vidić, Zrinka

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:387816>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-03-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ZRINKA VIDIĆ

PREDŠKOLA

Diplomski rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ZRINKA VIDIĆ

PREDŠKOLA

Diplomski rad

JMBAG: 0303055625, redovita studentica

Studijski smjer: Učiteljski studij

Predmet: Didaktika

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Didaktika

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Zrinka Vidić, kandidatkinja za magistru primarnog obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, temelji se na mojim istraživanjima te oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno prepisan iz kojega necitiranog rada te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Zrinka Vidić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli kao nositelju prava iskorištavanja da moj diplomski rad pod nazivom „Predškola“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli,

Potpis

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. RAZVOJ DJETETA	2
2. 1 Kognitivni razvoj.....	3
2. 2 Emocionalni razvoj.....	4
2. 3 Socijalni razvoj.....	7
3. ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE U REPUBLICI HRVATSKOJ	10
3. 1 Rani predškolski odgoj i obrazovanje	10
3. 2 Osnovna škola	14
3. 3 Srednja škola.....	17
3. 4 Visoko obrazovanje	18
4. PREDŠKOLA	20
4. 1 Povijest predškole.....	20
4. 2 Zakoni u predškoli.....	23
4. 3 Program predškole	25
4. 4 Znanja i vještine koje dijete stječe nakon završetka predškole	38
5. PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA O ZNANJIMA KOJA BI DJECA TREBALA POSJEDOVATI PRIJE POLASKA U PRVI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE	39
5. 1 Ispitanici.....	39
5. 2 Metoda prikupljanja podataka	39
6. ZAKLJUČAK	53
7. SAŽETAK.....	55
8. SUMMARY	56
LITERATURA.....	57

1. UVOD

Za većinu djece polazak u školu najveći je događaj koji često može izazvati veliki stres kod djeteta zbog nalaženja u novim, njemu nepoznatim situacijama. Prekretnica je to u dječjem životu koja pred njega stavlja brojne izazove, zadatke i okolnosti u kojima se nalazi. Kako bi se djeca što bolje pripremila za polazak u osnovnu školu, bitna je kvalitetna priprema kojom će se dijete socijalizirati, suočiti s brojnim izazovima i naučiti reagirati na različite situacije s kojima će se susretati u svojem odrastanju. Veliku ulogu u pripremi djeteta za školu imaju roditelji, ali i stručne osobe koje provode program u predškolskim ustanovama.

Program predškole obavezan je za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Za djecu koja pohađaju dječji vrtić program je integriran u redoviti program predškolskog odgoja dječjeg vrtića. Djeca koja ne pohađaju dječji vrtić obavezna su upisati program predškole u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi najbližima njegovom mjestu stanovanja.

Dijete koje je razvilo pozitivno iskustvo u prvom doticaju s osnovnom školom razvit će i povjerenje u školski sustav, što mu može biti dobra podloga za uspjeh koji ga očekuje u osnovnoškolskom obrazovanju.

Osim odgojitelja koji imaju veliku ulogu u pripremanju djece za prvi razred osnovne škole, i učitelji moraju biti spremni za prihvaćanje djece u prvi razred. Učitelji prihvaćaju djecu sa svim njihovim različitostima i karakteristikama te im omogućuju uklapanje u razrednu sredinu.

U ovom radu osvrnut ćemo se na razvoj djeteta kroz koje ono uči, postaje sposobnije i društvenije, zatim o odgojno-obrazovnim ustanovama koje djeluju u Republici Hrvatskoj te samom programu predškole koji dijete priprema za polazak u osnovnu školu. U sklopu ovog rada provedeno je istraživanje među učiteljima i učiteljicama razredne nastave kako bi se utvrdile razlike u razmišljanjima i iskustvima o polasku djece u prvi razred osnovne škole te njihovoj spremnosti, odnosno znanjima i vještinama koja bi djeca trebala posjedovati kako bi im pohađanje prvog razreda bilo što uspješnije.

2. RAZVOJ DJETETA

Kako dijete raste tako se i razvija, a kroz razvoj možemo utvrditi brojne promjene u osobinama, sposobnostima i samom ponašanju djeteta. Tijekom svog razvoja dijete uči, postaje sposobnije i društvenije. Čovjek se razvija od začeca pa do smrti, a proučavanjem djetetova razvoja tijekom razdoblja djetinjstva bavi se dječja psihologija.

Temelj dječje psihologije je poznavanje dječjeg razvoja, to jest poznavanje motoričkog, spoznajnog i socio-emocionalnog razvoja. Svako dijete je individualna jedinka koja se razvija na drugačiji način. Ako smo upoznati s dječjim razvojem, lakše ćemo svladati situacije u kojima se nađemo i na adekvatniji ćemo način moći unijeti promjene u djetetov život kako bismo ga učinili kvalitetnijim i boljim za njegov daljnji razvoj. U svakom razvojnom stadiju događaju se promjene u oba smjera, to jest napredak u jednom području koji prati zastoj u nekom drugom području. Sve osobe koje se bave radom s djecom trebaju biti upoznate s dječjim razvojem jer se utjecaji iz ranog djetinjstva odražavaju na kasniji razvoj. Postoje brojni razlozi zašto bi trebalo poznavati karakteristike razvoja, redoslijed faza i značajke djeteta u svakoj fazi, no najvažniji je mogućnost stvaranja optimalnih uvjeta za razvoj u okolini. Optimalni uvjeti razvoja dijele se na materijalni okoliš i socijalnu okolinu. Materijalni okoliš okružuje dijete. To su svi predmeti, igračke, slike, zvukovi, glazba, govor odraslog i drugo. Socijalna okolina su tjelesni dodir, emocionalni odnosi odraslih u okolini djeteta, nazočnost, dostupnost i reaktivnost odrasle osobe i drugo (Starc i dr., 2014).

Brojni su postavljali pitanje zašto proučavati djecu i jedan od odgovora je: „Kada uzmemo u obzir da su djeca privukla pažnju umjetnika, pjesnika i učenjaka u mnogim drugim područjima istraživanja, možda nije iznenađujuće da su i psiholozi držali ovaj predmet privlačnim. Lakoća kojom dvogodišnjak stječe znanje materinskog jezika (dok se odrastao čovjek muči na satovima stranog jezika) i kreativnost kojom se dijete igra s nevidljivim prijateljima, samo su dva primjera djeci svojstvenih karakteristika koje ona pokazuju tijekom rasta“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 6).

2. 1 Kognitivni razvoj

"Kognitivna psihologija bavi se načinom na koji ljudi percipiraju, uče, dosjećaju se i razmišljaju o informacijama" (Sternberg, 2005: 2).

Pri spomenu kognitivističko-razvojnog pristupa najčešće je prva pomisao poveznica s Jeanom Piagetom. No posljednjih dvadeset godina postali su popularni modeli obrade informacija i sociokulturalne analize. Povijest kognitivističko-razvojne tradicije datira iz 18. stoljeća kada je Jean-Jacques Rousseau u svojim radovima tvrdio da se ljudski razvoj odvija na predvidljiv način uz malo ili nimalo utjecaja okoline. Tvrdnje suvremenih kognitivno-razvojnih teoretičara uvelike se razlikuju od tvrdnji Rousseaua. Suvremeni teoretičari utjecajima iz okoline pridaju puno veću ulogu i time odražavaju interakcionistički pristup svih suvremenih teorija. Ime kognitivističko-razvojni pristup sadrži važnu karakteristiku: „Spoznaja se odnosi na znanje, tj. središnja ideja na kojoj se temelje ove teorije jest to da je dječje ponašanje odraz strukture ili organizacije, njihova znanja ili inteligencije“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 32).

Piaget u svojoj teoriji navodi kako je ljudski razvoj moguće opisati uz pomoć funkcija i spoznajnih struktura. Funkcije su urođeni biološki procesi koji se ne mijenjaju tijekom našeg života, a njihova svrha je izgradnja unutarnjih spoznajnih struktura koje se pak mijenjaju kako dijete raste (Vasta, Haith i Miller, 1995).

U Piagetovoj teoriji naglašene su dvije funkcije: organizacija i adaptacija. „Organizacija se odnosi na činjenicu da su sve spoznajne strukture međusobno povezane i da se bilo koje novo znanje mora uklopiti u postojeći sustav“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 34).

„Adaptacija se odnosi na težnju organizma da se usklađuje sa svojom okolinom na načine koji će pospješiti preživljavanje“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 34). Sastoji se od dva potprocesa: asimilacije i akomodacije. Asimilacija je potproces kojim pokušavamo razumjeti novo iskustvo pomoću već postojećeg znanja. Akomodacija je potproces koji se događa kada je nova informacija previše složena da bi se integrirala u postojeće strukture.

„Piagetova teorija kognitivnog razvoja uključuje faze koje se javljaju otprilike u istoj dobi svakog djeteta te se svaka nastavlja na prethodnu. Javljaju se u stalnom redu i

ireverzibilne su, tj. kada je dijete jednom ušlo u novu fazu, ono misli na način koji je karakterističan za to razdoblje. Ono nikada ne razmišlja na način koji je karakterističan za ranije razdoblje kognitivnog razvoja" (Sterberg, 2005: 455).

Prema Piagetu, četiri stupnja ili perioda kognitivnog razvoja su:

1. senzomotorički period: prve dvije godine života
2. predoperacijski period: od druge do šeste godine života
3. period konkretnih operacija: od šeste do jedanaeste godine života
4. period formalnih operacija: od jedanaeste godine do odrasle dobi (Vasta, Haith i Miller, 1995).

„Mnogi suvremeni razvojni psiholozi vjeruju da na socijalni razvoj utječe priroda i stupanj djetetovih spoznajnih vještina. Djetetova interakcija s drugima ovisi, primjerice, o tome koliko jasno oni shvaćaju međuljudske odnose, koliko točno intepretiraju ponašanje druge djece, koliko dobro u trenutačnim uvjetima mogu primijeniti informacije prikupljene u ranijim situacijama, itd.“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 36).

Iako je Piaget smatrao da su spoznajni činitelji uključeni u razumijevanje ljudi i socijalnih odnosa podjednaki onima koji su u temelju razumijevanja fizičkog svijeta, mnogi suvremeni psiholozi smatraju da se oni dosta razlikuju (Vasta, Haith i Miller, 1995).

2. 2 Emocionalni razvoj

„Emocije su jedan od najvažnijih činitelja koji utječu na cjelokupno funkcioniranje pojedinca i imaju glavnu ulogu u interpersonalnom životu“ (Brajša-Žganec, 2003: 15).

Ovisno o svojim teorijskim opredijeljenostima, znanstvenici su na različite načine definirali emocije naglašavajući evolucijski, fiziološki ili psihološki doprinos njihovu značenju i objašnjenju.

„Svim teorijama emocija zajedničko je da se emocije sastoje od niza povezanih reakcija na određeni događaj ili situaciju. Emocije uključuju odnos pojedinca s nekim objektom ili događajem, prepoznatljivo mentalno stanje i emocionalno izražavanje“ (Brajša-Žganec, 2003: 16).

Faza usvajanja emocija odvija se u ranom djetinjstvu. Djeca od druge do šeste godine počinju sve bolje pojmiti osjećaje, kako svoje, tako i tuđe (Berk, 2008).

Djeca od rođenja pokazuju svoje osjećaje te uče kako prepoznati i kontrolirati emocije. U ranom djetinjstvu možemo prepoznati osnovne emocije koje mogu biti pozitivne, kao što su sreća i iznenađenje ili negativne, kao što su ljutnja, tuga i strah. Pozitivne emocije su povezane s lijevom, a negativne s desnom hemisferom kore velikog mozga. Najvažnija područja mozga za emocionalni razvoj i regulaciju emocija su limbički sustav i čeonni režnjevi kore velikog mozga. Djeca između druge i treće godine života postaju svjesna svog emocionalnog ponašanja te uče složenije emocionalne procese (Brajša-Žganec, 2003).

Djeca predškolske dobi mogu predvidjeti kako će reagirati njihov prijatelj koji pokazuje određenu emociju. Znaju da ljutito dijete može nekog udariti i da će sretno dijete najvjerojatnije osjećaje dijeliti s drugima. Predškolci koji su privrženiji svojim majkama napredniji su u emocionalnom razvoju. U interakciji s odraslima više uče o emocijama te se kasnije upuštaju u „emocionalnije razgovore“ s braćom i sestrama te svojim vršnjacima (Berk, 2008).

Sposobnost regulacije emocija djeteta razvija u interakciji s članovima obitelji. U prvom mjesecu života dijete postiže stabilnost u funkcioniranju. Kada se stabilnost naruši, dijete traži pomoć od roditelja koji ga tješe i time reguliraju emocije. Dijete nakon godinu dana razvija proces samoregulacije te pronalazi razne načine na koje se umiruje (Brajša-Žganec, 2003).

„Prema Thompsonu (1994), pod pojmom regulacije emocija podrazumijevaju se ekstrinzični i intrinzični procesi odgovorni za nadzor, evaluaciju i modifikaciju emocionalnih reakcija, posebno njihova intenziteta i privremenih karakteristika u postizanju cilja“ (Brajša-Žganec, 2003: 20).

Promatrajući odrasle, dijete uči kako regulirati svoje emocije. Roditelji moraju pružiti dobar primjer u regulaciji emocija kako bi njihov stil pozitivno utjecao na razvoj emocionalne samoregulacije kod djeteta. Uz roditeljski stil na djetetov razvoj emocionalne regulacije utječe i temperament (Berk, 2008).

„Kada neku osobu opisujemo kao vedru i entuzijastičnu, drugu kao aktivnu i energičnu, a treću kao smirenu i opreznu ili pak sklonu ljutnji, govorimo o njihovom temperamentu – stabilnim individualnim razlikama u kvaliteti i intenzitetu emocionalnih reakcija, razini aktivnosti, pažnji i samoregulaciji emocija“ (Berk, 2008: 180).

Aleksandar Thomas i Stella Chess 1956. godine započeli su longitudinalno istraživanje pod nazivom *New York Longitudinal Study* (NLS). Cilj istraživanja bilo je utvrđivanje individualnih razlika kod male djece koje mogu utjecati na cjelokupnu psihološku prilagodbu (Brajša-Žganec, 2003). Ovim istraživanjem obuhvaćeno je 141 dijete koje je praćeno od dojenačke do odrasle dobi. Rezultati do danas najopsežnijeg istraživanja temperamenta pokazali su „kako temperament povećava vjerojatnost pojave psiholoških problema kod djeteta ili pak, s druge strane, štiti dijete od negativnih učinaka vrlo stresnih obiteljskih uvjeta“ (Berk, 2008: 180).

Emocionalno ponašanje članova obitelji očituje se u ponašanju djeteta jer se u školskom okruženju lako prepozna koje dijete odrasta u obitelji punoj ljubavi, osjećaja i radosti ili svađe, ignoriranja potreba i nestrpljivosti. Maleno dijete može reagirati jedino emocijama koje upravljaju njegovim ponašanjem. Plač koji se događa kada dijete ne može dobiti nešto što želi lako se smiri ako mu se skrene pozornost na neku igračku. Dijete uči oponašujući roditelje: ako roditelj viče na sav glas kada je dijete bijesno ili ga kažnjava batinama, ne može tražiti od njega da ne viče na sav glas ili ne udara drugu djecu. Neki roditelji od svoje djece zahtijevaju da se ponašaju razumno kao odrasli i na taj način kočje iskazivanje djetetovih emocija. Zahtijevaju od njih da „očvrsnu“ ne dopuštajući im da izraze svoje emocije koje se kasnije nadovezuju na emocionalne probleme odraslog čovjeka koji nije sretan i ne zna usrećiti druge. Kroz emocije dijete prepoznaje sebe i razvija svijest o sebi, razlikuje sebe od drugih. Dijete ima veliku potrebu za emocionalnom i tjelesnom bliskošću sa svojim roditeljima. Ako roditelj izbjegava djetetov dodir ili maženje, on mu zapravo poručuje da ga ne prihvaća (Hitrec, 1991).

Osim obitelji, važan utjecaj na djetetov socio-emocionalni razvoj u predškolskoj dobi imaju vršnjaci. Djeca kroz međusobnu interakciju doprinose socijalnoj kompetenciji, prosocijalnim vještinama ponašanja i manjoj agresivnosti. Mala djeca koja nisu ostvarila

privržen odnos s majkom ili nekom drugom osobom vjerojatno pokušavaju ostvariti takav odnos s vršnjacima te na taj način postaju podložni ranoj i intenzivnoj ovisnosti o vršnjačkoj prihvaćenosti tijekom djetinjstva. Djeca koja su sudjelovala u složenim igrama u predškolskoj i kasnije školskoj dobi manje su agresivna i povučena (Brajša-Žganec, 2003).

„Vršnjaci ipak ne mogu imati zamjenski utjecaj za roditelje tijekom socio-emocionalnog razvoja stoga što roditelji u interakciji s djecom razvijaju specifične emocionalne odnose koji vjerojatno najviše doprinose dječjoj socijalizaciji emocija“ (Brajša-Žganec, 2003: 23).

2. 3 Socijalni razvoj

„Dječji socijalni razvoj obuhvaća ponašanja, stavove i efekte sjedinjene u dječjoj interakciji s odraslima i vršnjacima“ (Brajša-Žganec, 2003: 23).

Pristupi proučavanja socijalnog razvoja uvelike se razlikuju s obzirom na naglasak koji se stavlja na evolucijske korijene razvoja, utjecaje okoline i učenja te kognitivno-razvojne modele. Etolozi su najopširnije razradili objašnjenje socijalnih emocija. Usmjereni su na evolucijske korijene razvoja te smatraju da se socijalno ponašanje i interakcija između djeteta i njegova skrbnika razvija putem urođenih mehanizama koji omogućavaju majci i djetetu prilagođena ponašanja oblikovana tako da osiguravaju djetetovo preživljavanje (Brajša-Žganec, 2003).

„Ljudska je mladunčad, za razliku od mladunčadi mnogih drugih vrsta, relativno bespomoćna po rođenju i godinama nakon rođenja nije u stanju samostalno preživjeti. Ako djeca nisu hranjena, ako im nije osigurano sklonište i zaštita, ona će sigurno umrijeti“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 447).

Teoretičari pristupa utjecaja okoline i učenja zagovaraju proces socijalizacije u kojem društvo oblikuje djetetova uvjerenja, ponašanja i očekivanja. Socijalizacija tijekom djetinjstva kasnije se odražava na djetetov moralni razvoj i interakciju s vršnjacima. Psiholozi ove tradicije prepostavljaju da se interakcija između djeteta i majke može objasniti procesima socijalnog učenja putem potkrepljivanja, kažnjavanja i učenja opažanjem (Vasta, Haith i Miller, 1995).

„Na primjer, ovaj pristup tvrdi da je razlog tomu što dijete proizvodi ponašanja koja potiču majku da mu pristupi i ostane u njegovoj blizini (plakanje, smješkanje, vokalizacija, itd.) u tome što ta ponašanja rezultiraju pozitivnim potkrepljivanjem (mlijekom, davanjem zvečke ili ljuljanjem) ili negativnim potkrepljivanjem (mijenjanje mokre pelene). Isto tako, majka uči odgovarati na ta ponašanja jer ona dovode i do negativnog potkrepljivanja (dijete prestaje plakati) ili pozitivnog potkrepljivanja (dijete se smiješi, guguće ili se privija uz majku)“ (Vasta, Haith i Miller, 1995: 449).

Kognitivno-razvojni modeli usmjereni su na to kako djeca i majke kognitivno predočavaju svoje međusobne odnose. Vigotski je bio usmjeren prema tome kako dijete stječe nove socijalne i kognitivne vještine kroz uzajamnu interakciju s odraslima i starijom djecom. Vjerovao je kako djeca stječu oruđa koja im pomažu da se razviju, a među ta oruđa spadaju i drugi ljudi koji okružuju dijete. Vigotski je u svom modelu ranog socijalnog razvoja stavio manji naglasak na majku i dijete jer u drugim kulturama dijete uči kroz interakciju s drugim ljudima iz njegove okoline (Vasta, Haith i Miller, 1995).

„Prikladan socijalni razvoj zahtijeva poznavanje i razumijevanje normi, pravila i vrijednosti zajednice u kojoj pojedinac živi, kao i ovladavanje umijećima nužnim za djelotvornu interakciju unutar te zajednice. Dijete koje je to uspjelo razvilo je vještine socijalne kompetencije“ (Brajša-Žganec, 2003: 25).

Djetetova sposobnost regulacije emocija, poznavanje i razumijevanje okoline te socijalne vještine odražavaju se na to hoće li ono biti socijalno kompetentno. Socijalno kompetentna djeca razmjenju informacije s okolinom, nalaze zajednički jezik i ispituju sličnosti i razlike sa stečenim prosocijalnim vještinama (Brajša-Žganec, 2003).

„Prosocijalne vještine sastoje se od osnovnih socijalnih vještina, vještina povezanih s funkcioniranjem u grupi, postupanja s osjećajima i stresom te alternativā za agresiju“ (Brajša-Žganec, 2003: 25).

Osnovne socijalne vještine su slušanje lijepog i odvažnog govora. Vještine povezane s funkcioniranjem u grupi su postavljanje pitanja, čekanje na red za uključivanje u igru i drugo. Prikladno postupanje osjećaja su vještine koje uključuju razumijevanje vlastitih i tuđih osjećaja te razgovor o njima. Alternativa za agresiju je djetetovo ponašanje kada

se osjeća ljuto. U predškolskoj dobi ovladavanje prosocijalnim vještinama je od iznimne važnosti za djetetov daljnji socijalni razvoj. U stjecanju prosocijalnih vještina važna je okolina koja okružuje dijete. Djeca često uče prosocijalne vještine od modela iz okoline, kao što su vještine poput odgovornosti i empatije ili vještine poput škrtosti i egoističnosti (Brajša-Žganec, 2003).

„Djeca koja su ovladala prosocijalnim vještinama i razumiju tuđa emocionalna stanja bolji su učenici, imaju manje internaliziranih i eksternaliziranih problema u ponašanju, fizički su zdravija, imaju jače samopoštovanje i veće povjerenje u okolinu. Nadalje, ona razvijaju dublja prijateljstva, bolje upravljaju svojim emocijama, a nakon stresa se brže oporavljaju“ (Brajša-Žganec, 2003: 26).

Igrom s vršnjacima djeca usvajaju pravila, uočavaju osobine i stječu iskustvo koje će im biti od velike koristi u školi. Djeca koja nisu razvila dovoljnu socijalnu kompetenciju vjerojatno nisu doživjela iskustvo igranja nesputane dječje igre s drugom djecom, stoga mogu doživjeti teške trenutke u prilagodbi s vršnjacima. Postoji mnogo razloga zašto određena djeca nisu razvila dovoljnu socijalnu kompetenciju. Neki od njih su bojažljivost i nesposobnost za suradnju. Upravo su zbog toga vrtić i mala škola ustanove koje djeci pružaju mnogo prilika za razvijanje njihove socijalne kompetencije. Prve godine svog obrazovanja djeca najčešće provode s vršnjacima koji su njihovog spola, a njihova prijateljstva su poprilično nestabilna. Djeca prihvaćaju one koji su popularniji, spretniji i pametniji. Nakon osme godine života dijete postaje svjesnije sebe pa polaskom u školu prelazi u fazu izazitije društvenosti. Roditelji su djetetu model za izrađivanje socijalnih odnosa s drugima, ono uči promatranjem primjera socijalnih odnosa, na primjer, kako se roditelji ponašaju prema svojim roditeljima, prijateljima, susjedima ili nepoznatim ljudima koje sretnu u tramvaju ili dizalu. Socijalni razvoj predstavlja put na kojem dijete od egocentričnog malog djeteta postaje društvena odrasla osoba. Kako se dijete razvija, intelektualno i emocionalno postaje zrelije, tako gradi i bolje socijalne odnose. Djeci su potrebni roditelji koji će ih savjetovati, utješiti, analizirati i izreći sud o nečijem ponašanju (dobro – loše, štetno – korisno). Djeca koja se susreću s lošim socijalnim iskustvom često ne znaju kako uspostaviti kontakt s drugima i riješiti međusobni konflikt. Razlog tome može biti da su roditelji osobe asocijalnog ponašanja pa dijete nije imalo od koga

naučiti drukčije ponašanje. Svaka životna situacija koja se događa u obitelji odražava se na odnose s drugima, bila to rastava roditelja ili rođenje brata ili sestre. Pohađanjem škole dijete naglo širi svoj socijalni krug, a odnosi s vršnjacima postepeno dobivaju sve veće značenje. Dijete koje je usvojilo socijalne vještine bit će socijalno prihvaćenije od strane onih koja ga okružuju te će na lakši način izgraditi svoje samopouzdanje i samopoštovanje (Hitrec, 1991).

3. ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE U REPUBLICI HRVATSKOJ

„Odgojno-obrazovni sustav je skup svih ustanova koje sudjeluju u ostvarivanju odgojno-obrazovnih programa te postizanju odgojno-obrazovnih zadaća i same svrhe odgajanja. On obuhvaća školstvo pojedine zemlje sa svim školama: osnovnim, srednjim, višim i visokim, kao i općeobrazovnim, strukovnim i umjetničkim (normalnim i specijalnim) školama koje su međusobno povezane u cjelinu“ (Odgojno-obrazovni sustav, <http://www.enciklopedija.hr>).

Sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj obuhvaća:

1. rani i predškolski odgoj i obrazovanje
2. osnovno obrazovanje
3. srednje obrazovanje
4. visoko obrazovanje (Odgoj i obrazovanje, <https://www.mzo.gov.hr/>).

3. 1 Rani predškolski odgoj i obrazovanje

„Rani predškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu od šest mjeseci do polaska u školu“ (Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, <https://www.mzo.gov.hr/>).

Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, dječji vrtići su javne ustanove koje djelatnost odgoja obavljaju kao javnu službu. Ovim se Zakonom u Republici Hrvatskoj uređuje predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci predškolske dobi kao dio sustava odgoja i obrazovanja .

Prema članku 3. Zakona o predškolskom odgoju, predškolski odgoj se provodi za djecu od navršenih šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu i ostvaruje u skladu s razvojnim osobinama te potrebama djece.

U članku 15. navodi se kako se odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi provodi i ostvaruje temeljem nacionalnog kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje i kurikulumu dječjeg vrtića. Nacionalnim kurikulumom utvrđuju se vrijednosti, načela, općeobrazovni ciljevi i sadržaji svih aktivnosti i programa koji se provode u dječjem vrtiću, pristupu i načinu rada s djecom rane i predškolske dobi te odgojno-obrazovnih ciljeva po područjima razvoja djece i njihovim kompetencijama za vrednovanje (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, www.zakon.hr).

„Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je službeni dokument propisan u Republici Hrvatskoj koji sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi. Dokument određuje sve bitne kurikularne sastavnice koje se trebaju odražavati na cjelokupnu organizaciju i provođenje odgojno-obrazovnog rada u svim vrtićima u Republici Hrvatskoj“ (Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 3, <https://www.azoo.hr>).

Kurikulumom dječjeg vrtića utvrđuje se program, namjena programa, nositelji programa, način ostvarivanja programa, vremenik aktivnosti te način vrednovanja. U članku 15. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju navodi se da se u dječjem vrtiću ostvaruju redoviti programi njege, odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi djece koji su prilagođeni razvojnim potrebama, mogućnostima i sposobnostima djece rane i predškolske dobi. Osim ovih programa, u vrtiću se mogu ostvarivati i programi za djecu rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju, programi za darovitu djecu, programi na jeziku i pismu nacionalnih manjina, programi predškole, programi ranog učenja stranog jezika te drugi programi sportskog, vjerskog, kulturnog ili umjetničkog sadržaja.

Prema članku 24. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, zaposlenici u dječjem vrtiću moraju imati odgovarajuću stručnu spremu, položen ispit te utvrđenu zdravstvenu sposobnost za rad s djecom rane i predškolske dobi. Dječji vrtići koji ostvaruju program

predškole u skladu s posebnim propisima za odgojitelja mogu zaposliti i osobe koje ispunjavaju uvjete za obavljanje poslova učitelja razredne nastave u osnovnoj školi.

U članku 25. navodi se da „Radni odnos u dječjem vrtiću ne može zasnovati osoba koja je pravomoćno osuđena na kaznu zatvora (neovisno o tome je li izrečena uvjetna i bezuvjetna kazna) za neko od kaznenih djela počinjenih s namjerom protiv života i tijela, protiv Republike Hrvatske, protiv pravosuđa, protiv javnog reda, protiv imovine, protiv službene dužnosti, protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, protiv osobne slobode, protiv spolne slobode, protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, protiv braka, obitelji i djece, protiv zdravlja ljudi, protiv opće sigurnosti, krivotvorenja, te bilo koje drugo kazneno djelo počinjeno na štetu djeteta ili korištenjem djeteta ili maloljetne osobe, osim ako je nastupila rehabilitacija prema posebnom zakonu“.

Prema članku 34., dječjim vrtićem upravlja upravno vijeće koje ima pet do sedam članova. Najmanje polovicu članova upravnog vijeća imenuje osnivač iz reda javnih radnika, jednog člana vijeća biraju roditelji djece, a ostali članovi biraju se tajnim glasovanjem iz reda odgojitelja i stručnih suradnika. Mandat članova upravnog vijeća traje četiri godine.

U članku 36. navodi se ravnatelj dječjeg vrtića koji je poslovodni i stručni voditelj dječjeg vrtića. Ravnatelj predlaže godišnji plan i program rada, brine se za provođenje odluka upravnog vijeća, odgojiteljskih vijeća i drugih tijela te obavlja druge poslove koji su utvrđeni aktom o osnivanju i statutom. Prema članku 37., za ravnatelja dječjeg vrtića može biti imenovana osoba koja ispunjava sve uvjete za odgojitelja ili stručnog suradnika te ima najmanje pet godina radnog staža u djelatnosti predškolskog odgoja.

Prema članku 39., odgojiteljsko vijeće je stručno tijelo dječjeg vrtića koje čine svi odgojitelji, stručni suradnici i zdravstveni radnici koji ostvaruju program u dječjem vrtiću. Odgojiteljsko vijeće sudjeluje u utvrđivanju plana i programa rada dječjeg vrtića, prati ostvarivanje plana i programa, raspravlja i odlučuje o stručnim pitanjima rada te obavlja druge stručne poslove koji su propisani zakonom, aktom i statutom o osnivanju dječjeg vrtića.

Statut i drugi opći akti dječjeg vrtića definirani su člankom 40.: „Statutom dječjeg vrtića pobliže se uređuju ustrojstvo, ovlasti i način odlučivanja pojedinih tijela, vrste i trajanje pojedinih programa, uvjet i način davanja usluga, radno vrijeme dječjeg vrtića, javnost rada te druga pitanja važna za obavljanje djelatnosti i poslovanja dječjeg vrtića“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, www.zakon.hr).

U članku 2. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe definirano je da se ovim standardom utvrđuju uvjeti za rad dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost organiziranog oblika odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolske dobi (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, <https://www.nn.hr/>).

U dječjim vrtićima odgojno-obrazovni rad podijeljen je na tri odgojno-obrazovna ciklusa:

1. od šest mjeseci do prve godine djetetova života
2. od prve godine do treće godine djetetova života
3. od treće godine djetetova života do polaska u školu (Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, <https://www.mzo.gov.hr/>).

Friedrich Fröbel, pionir predškolskog odgoja, 1840. godine otvorio je svoju prvu predškolsku ustanovu koju je nazvao dječji vrtić (*Kindergarten*). Dječjim vrtićem osiguravaju se potrebni prostori, oprema, razni materijali i stručno osposobljeno pedagoško osoblje potrebno za odgoj i obrazovanje djece. U vrtiću se također osiguravaju normalni životni uvjeti koji su potrebni za rast, razvoj i cjelokupnu zaštitu djece. Kako živimo u užurbanom svijetu u kojem ima sve više potpuno zaposlenih obitelji, dječji vrtić smatra se dopunom obiteljskog odgoja. Svako dijete ima pravo i potrebu da mu se pruže optimalni uvjeti koji su potrebni za njegov rast i razvoj, a upravo bi to trebala biti namjena svakog dobro organiziranog dječjeg vrtića (Došen-Dobud, 1977).

„Sve dječje vrtiće povezuje zajednički cilj prema kojemu je upravljeno njihovo djelovanje, a taj je doprinos razvoju i formiranju dječje ličnosti u svim njenim ljudskim, zajedničkim i posebnim potencijalima, njenom oblikovanju u konstruktivnu, stvaralačku jedinku socijalističkog društva“ (Došen-Dobud, 1977: 8).

3. 2 Osnovna škola

Osnova škola je odgojno-obrazovna ustanova u kojoj djeca stječu osnovno opće obrazovanje. U Republici Hrvatskoj osnovna škola namijenjena je svoj djeci, obavezna je te u pravilu traje od šeste do petnaeste godine djetetova života. Osnovna škola podijeljena je na razrednu nastavu (niže razrede) i predmetnu nastavu (više razrede). Traje osam godina te izvodi redovite i posebne programe. Posebni programi odnose se na darovite učenike i na učenike s poteškoćama u razvoju. Za učenike s višestrukim poteškoćama u razvoju osnovnoškolsko obrazovanje najdulje traje do 21. godine života (Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, <https://www.mzo.gov.hr/>).

Prema članku 2. Zakona o osnovnom školstvu (pročišćeni tekst): „Svrha je osnovnog školstva da učeniku omogući stjecanje znanja, pojmova umijeća, stavova i navika potrebnih za život i rad ili daljnje školovanje“ (Zakon o osnovnom školstvu, <https://narodne-novine.nn.hr/>).

U istome su članku definirani i ciljevi osnovnog školstva koji kod učenika trebaju razvijati interes, samostalnost pri rješavanju domaćih zadaća, samopouzdanje i odgovornost prema samome sebi i prirodi, poštovanje ljudskih prava i drugo. Učenika treba poučiti pismenosti, komunikaciji, razumnom upravljanju te drugim sposobnostima koje su potrebne kroz život.

U članku 24. navodi se kako osnovna škola radi na temelju godišnjeg plana i programa kojim se utvrđuje mjesto, vrijeme, način i nositelji ostvarivanja plana i programa.

Prema članku 37., trajanje nastavnog sata utvrđuje se nastavnim planom i programom, a pod redovitom nastavom smatraju se izborni predmeti i izvannastavne aktivnosti.

U članku 48. definirano je ocjenjivanje učenika. Učenici se u Republici Hrvatskoj iz svakog predmeta ocjenjuju brojčano. Ocjene iz vladanja, napredovanja i razvoja učenika prate se opisno. U obrazovnom razdoblju učenik iz svakog predmeta mora biti ocijenjen najmanje dva puta. Testovi su pomoćna sredstva za utvrđivanje znanja učenika i oni se mogu provoditi samo jednom u obrazovnom razdoblju za predmete ili odgojno područje. Na kraju školske godine utvrđuje se opći uspjeh učenika, a u ocjenjivanju učenika sudjeluju učitelj, razrednik, razredno vijeće i učiteljsko vijeće.

Prema članku 49. sve su ocjene osim ocjene 1 (nedovoljan) prolazne.

U članku 50. navodi se da se onom učeniku koji je ocijenjen iz svih nastavnih predmeta utvrđuje opći uspjeh kao odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) ili nedovoljan (1).

Zakonom o osnovnom školstvu u članku 51. nalaže se da učenici koji na kraju školske godine imaju pozitivne ocjene iz svih nastavnih predmeta prelaze u viši razred osnovne škole.

Učenici osmih razreda koji na kraju školske godine iz svih nastavnih predmeta imaju pozitivne ocjene, prema članku 52., uspješno su završili osnovnoškolsko obrazovanje.

Iznimno od ove odredbe, od članka 51. prema članku 53., učenici od 1. do 3. razreda mogu prijeći u viši razred ako iz jednog nastavnog predmeta imaju ocjenu nedovoljan (1). Učenicima koji su prešli u viši razred s ocjenom nedovoljan (1) iz jednog nastavnog predmeta priznaje se da su završili razred. Učenici razredne nastave s teškoćama u razvoju ne ponavljaju razred nego prelaze u viši razred i nastavljaju sa svladavanjem prilagođenog programa, dok učenici od 5. do 8. razreda mogu ponavljati razred ako po mišljenju defektologa i drugih stručnih suradnika nisu savladali prilagođeni program.

Prema članku 54., učenici od 4. do 8. razreda koji na kraju drugog polugodišta iz najviše dva nastavna predmeta imaju ocjenu nedovoljan (1) upućuju se na popravni ispit. Ako učenici ne pristupe popravnom ispitu, ponavljaju razred.

Roditelj odlučuje hoće li dijete upisati u osnovnu škola koju je osnovala lokalna ili područna samouprava ili neku od privatnih škola u kojima se izvode redoviti, alternativni, posebni ili međunarodni programi (Osnovnoškolsko obrazovanje, <https://www.gov.hr>).

„Odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju temelji se na načelima prihvaćanja različitosti učenika, prihvaćanja različitih osobitosti razvoja učenika, osiguravanja uvjeta i potpore za ostvarivanje maksimalnoga razvoja potencijala svakog pojedinog učenika, izjednačavanja mogućnosti za postizanje najvećega mogućeg stupnja obrazovanja te osiguravanja odgoja i obrazovanja učenika što bliže njegovu mjestu stanovanja“

(Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, <http://www.propisi.hr>).

Ovisno o vrsti i stupnju teškoća pojedinog djeteta određuje se jedan od propisana četiri primjerena programa odgoja i obrazovanja koji se provode u redovitim školama ili u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama.

„Primjereni program školovanja određuje se na osnovi utvrđenih psihofizičkih sposobnosti učenika s teškoćama u razvoju. To može biti:

1. redoviti program uz individualizirane postupke
2. redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke
3. poseban program uz individualizirane postupke
4. poseban program za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada uz individualizirane postupke“ (Programi za učenike s teškoćama u razvoju, <https://www.gov.hr>).

Redoviti program uz individualizirane postupke određuje se učeniku koji s obzirom na svoju poteškoću može svladati redoviti nastavni plan i program i/ili kurikulum bez sadržajnog ograničavanja, ali su mu zbog specifičnosti u funkcioniranju potrebni individualizirani postupci u radu. Redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke određuje se učeniku koji s obzirom na svoju poteškoću ne može svladati redoviti nastavni plan i program i/ili kurikulum bez sadržajnog ograničavanja te su mu zbog specifičnosti u funkcioniranju potrebni individualizirani postupci rada uz sadržajnu prilagodbu (Programi za učenike s teškoćama u razvoju, <https://www.gov.hr>).

Odgoj i obrazovanje darovitih učenika provodi se programima različite težine kao diferencirani nastavni program u razrednim odjelima ili odgojno-obrazovnim skupinama različitim kreativnim radionicama koje mogu biti i istraživačkog tipa. Programi mogu biti izborni, grupni ili individualni, u posebnim izvannastavnim aktivnostima, usporedni, produbljeni programi ili omogućavanje pristupima izvorima specifičnog znanja. Ako se učenik ističe znanjem i sposobnostima, ima pravo završiti školu u kraćem vremenu od

propisanog. Učenik u jednoj školskoj godini može završiti dva razreda, a uvjete i postupke po kojima daroviti učenik može završiti školu u kraćem vremenu propisuje ministar.

„Program rada s darovitim učenicima obuhvaća:

1. povećan rad učitelja s darovitim učenicima
2. nabavu potrebne nastavne opreme i literature
3. pristup posebnim izvorima znanja
4. državna i međunarodna natjecanja darovitih učenika u organizaciji nadležnog ministarstva za obrazovanje i drugih subjekata koji za to imaju odobrenje ministarstva nadležnog za obrazovanje te
5. poticajna sredstva učenicima za stipendije, nagrade i drugo“ (Daroviti učenici u osnovnim školama, <https://www.mzo.gov.hr/>).

U sustavu obrazovanja Republike Hrvatske dijete može paralelno pohađati osnovnoškolski odgoj i obrazovanje u obliku osnovnog umjetničkog obrazovanja. Osnovno umjetničko obrazovanje može biti plesno i glazbeno, a pravo upisa imaju djeca koja su navršila devet godina života i zadovoljila kriterije koji su propisani kurikulumom umjetničkog obrazovanja. Osnovnoškolsko glazbeno obrazovanje traje šest godina, dok osnovno plesno obrazovanje traje četiri godine. Oba oblika osnovnog umjetničkog obrazovanja izvode se prema osnovnoškolskom umjetničkom kurikulumu (Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, <https://www.mzo.gov.hr/>).

3. 3 Srednja škola

Srednjoškolsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj podijeljeno je na tri vrste srednjih škola:

1. gimnazije (opća, jezična, klasična, prirodoslovna-matematička, prirodoslovna) i eksperimentalni program strukovne gimnazije (gimnazija održivog razvoja, tehnička, agro-, zdravstvena, turistička i ekonomska gimnazija)
2. strukovne škole
3. umjetničke škole (Srednjoškolski odgoj i obrazovanje, <https://www.gov.hr/>).

Prema članku 11. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, obrazovanjem u srednjoj školi učenik treba steći znanja i sposobnosti koje su mu potrebne za nastavak obrazovanja (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, <https://www.zakon.hr>).

Pravo upisa u prvi razred srednje škole ima svaki učenik koji je završio osnovnoškolsko obrazovanje. Gimnazijski općeobrazovni nastavni plan i program traje četiri godine, a obrazovanje završava obveznim polaganjem državne mature. Kroz općeobrazovni nastavni plan i program za gimnaziju učenik razvija svoje interese i širi opće znanje te stvara dobru podlogu za kasniju naobrazbu na visokoškolskim ustanovama. Tijekom prve dvije godine srednjoškolskog obrazovanja učenici uče latinski jezik te uz njega u pravilu uče još dva strana jezika. U strukovnim gimnazijama pod eksperimentalnim programom učenici stječu znanja koja su specifična za određene strukovne vještine i vrlo dobro opće znanje koje predstavlja osnovu za nastavak naobrazbe na visokoškolskim ustanovama.

Srednjoškolsko obrazovanje u strukovnim školama traje od jedne do pet godina. Učenici stječu znanja i vještine koje su im potrebne za obavljanje stručnih poslova te se odmah po završetku škole mogu uključiti na tržište rada. Srednje obrazovanje učenici završavaju izradom te obranom završnog rada. Učenici koji su završili strukovni program u trajanju od najmanje četiri godine mogu polagati ispite iz državne mature koji im omogućavaju nastavak obrazovanja na visokoškolskoj razini.

U umjetničkim školama izvodi se nastavni plan i program u trajanju od četiri godine. Učenici stječu opće i stručno znanje te nakon završetka obrazovanja imaju mogućnost uključivanja na tržište rada ili nastavak obrazovanja na visokoškolskoj razini. Ako nakon završetka umjetničke srednje škole žele nastaviti svoje obrazovanje, učenici su dužni položiti državnu maturu (Srednjoškolski odgoj i obrazovanje, <https://www.gov.hr>).

3. 4 Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje obavljaju visoka učilišta odnosno sveučilišta, fakulteti, umjetničke akademije, veleučilišta i visoke škole. Sveučilišni studiji dijele se na tri razine:

1. preddiplomski

2. diplomski i
3. poslijediplomski studij.

Nakon završetka studija studenti su osposobljeni za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, poslovnom i javnom sektoru te društvu općenito.

Veleučilišta i visoka škola osposobljavaju studente za stručnu, znanstvenu i umjetničku djelatnost. Završavanjem obrazovanja na stručnim studijima studenti posjeduju znanja i vještine koje im omogućavaju rad u stručnim zanimanjima te neposredno uključivanje u radni proces. Stručno obrazovanje dijeli se na:

1. kratki stručni studij
2. preddiplomski stručni studij i
3. specijalistički diplomski stručni studij.

U Republici Hrvatskoj sustav studiranja usklađen je sa zahtjevima Bolonjskog procesa tijekom kojeg su od 2005. godine svi studijski programi usklađeni. Hrvatska je uz 48 europskih zemalja provela reformu visokog obrazovanja koja je uvela tri razine studija, ECTS bodove te nove akademske titule i stručne nazive.

ECTS bodovi (engl. *European Credit and Transfer System*) su sustavno prikupljanje i prenošenje bodova koje studenti prikupljaju polaganjem predmeta prema unaprijed definiranim ishodima određenog kolegija ili programa. U Republici Hrvatskoj propisano je da preddiplomska razina treba imati od 180 do 240 ECTS bodova, a diplomatska razina od 60 do 120 ECTS bodova. Student na preddiplomskoj i diplomatskoj razini ukupno mora ostvariti najmanje 300 ECTS bodova.

Završetkom prve razine studija prema Bolonjskom procesu student stječe naziv sveučilišnog ili stručnog prvostupnika. Završetkom druge razine stječe naziv magistra ili stručnog specijalista određene struke, dok završetkom poslijediplomskog studija stječe akademski stupanj doktora znanosti (Visoko obrazovanje, <https://www.mzo.gov.hr>).

4. PREDŠKOLA

U Republici Hrvatskoj program predškole obavezan je za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Provodi se od 1. listopada do 31. svibnja te traje 250 sati godišnje za djecu koja ne pohađaju redoviti program dječjeg vrtića. Program djeci pomaže razviti vještine koje su potrebne za osnovnu školu te stvoriti radne navike i socijalizirati se u skupini vršnjaka. Djeca kroz druženje i igru usvajaju osnovne pojmove o vremenskim i prostornim odnosima. Ako do šeste godine nije pohađalo vrtić, dijete se mora upisati u predškolu.

4. 1 Povijest predškole

Razvoj predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj započeo je u Dubrovniku u 15. stoljeću, točnije 1432. godine kada je otvoren „Zavod Milosrđa“ za „nezakonito rođenu i odbačenu malu djecu“. Nakon Dubrovnika, institucije ovoga tipa otvorile su se u Zadru, Šibeniku i Kotoru. U njima kasnije borave siromašna i radnička djeca dok su im majke na poslu, a tek u 16. stoljeću ove ustanove počinju djelovati i na odgojnom planu djece. Djeca koja su rano ostala bez roditelja smještala su se u sirotišta, a prvi takav zavod otvoren je u Rijeci u drugoj polovici 18. stoljeća. Sabirališta su bile ustanove organizirane za socijalno ugoženu djecu koja su nalazila zamjenu za roditeljsku njegu. Djeca su u sabiralištima mogli provesti najviše 30 dana u dobi od četvrte do navršene četrnaeste godine. Nakon sabirališta pojavljuju se pjestovališta i hranilišta ili, kako su se još nazivala, dadilišta, kolijevke ili dječje jaslje. Ove ustanove su primale djecu već nakon dva tjedna njihova života do navršene treće godine. Udruga učiteljica Kraljevine Hrvatske i Slavonije početkom 20. stoljeća osniva „Selekciju za našu djecu“ sa svrhom pružanja materijalne i moralne pomoći potrebitoj djeci, a zatim 1909. godine u Zagrebu otvaraju „Kolijevku“ u kojoj su primarno bila djeca jasljičke dobi.

U Zagrebu se 1912. godine otvara „Dječji dom“ kojem je svrha organiziranje dnevnog i danonoćnog boravka djece od jasljičke do školske dobi. Dom je mogao primiti 200 djece, a kasnije su ovakve ustanove otvarane i u drugim gradovima. Pored dječjih domova djelovala su i skloništa za djecu koja su primala duševno i tjelesno zdravu djecu u dobi od četvrte do dvanaeste godine života. Ove su ustanove primale djecu

siromašnih roditelja koji su zbog posla morali cijeli dan izbivati iz kuće. Djeca su se radu učila zabavnim načinom, a program se sastojao od pjevanja, recitiranja, crtanja, igranja igri i koračnica, ručnog rada i „zabavica“ kao što su slaganje štapića, sjemenki i slično. Dječja skloništa kasnije se otvaraju i u drugim gradovima, a u Istri djeluju pod nazivom „asilo“. Prvo dječje sklonište u Istri otvoreno je u Kopru 1539. godine, a godinu dana kasnije otvara se i u Vodnjanu (Stevanović, 2001).

Kako se tijekom godina povećavao broj skloništa za djecu, učiteljica Josipa Tatjana Marinić 1939. godine osnovala je Školu za učiteljice dječjih skloništa. U ovoj školi djelovalo je i sklonište za djecu pod nazivom „Mala škola“ koju su pohađala djeca od druge do šeste godine života.

U drugoj polovici 19. stoljeća posebnim zakonom utvrđeno je otvaranje zabavišta u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. Zabavišta su mogla biti privatna ili javna, samostalna ili spojena s pučkom školom. To su bile ustanove koje su primale djecu od treće godine života do polaska u osnovnu školu. Djeca su u zabavištima mogla provesti nekoliko sati ili cijeli dan, a svrha zabavišta je bila njega i odgoj djece. Djeca su cijeli dan morala biti pod nadzorom, a na jednu stručnu osobu dolazilo je najviše četrdesetero djece. Kasnije je utvrđen i zakon koji je svim većim gradovima i industrijskim centrima nametnuo obavezu otvaranja zabavišta. Djeca su se primala od navršene četvrte godine života, a s njima su mogle raditi učiteljice koje su imale položen ispit za zabavilje.

Prvo privatno dječje zabavište 1872. godine osnovala je Antonija Cvijić-Lukšić, koja je 1895. godine objavila „Rukovodj za zabavište“.

Na području Hrvatske do 1939. godine djelovalo je 77 zabavišta. Broj zabavišta između dva svjetska rata konstantno se povećavao, a nakon Drugog svjetskog rata u svim većim mjestima otvaraju se dječje jaslice. *Uputstvo za organizaciju, socijalno-zdravstveni i odgojni rad obdaništa* za djecu predškolske dobi donosi se 1945. godine. Obdaništa su morala zbrinjavati i društveno odgajati djecu u dobi od treće do sedme godine života. Djeca su se prema psihofizičkim stupnjevima razvitka raspoređivala u četiri grupe.

Od 1945. godine djelatnost dječjih zabavišta odnosno dječjih vrtića regulirana je *Uputstvima za organizaciju i rad u zabavištima*. U dječje vrtiće primala su se djeca od četvrte do sedme godine života, a bila su raspoređena u mlađu srednju i stariju odgojnu grupu. Ministarstvo prosvjete Narodne Republike Hrvatske donijelo je Pravilnik o organizaciji dječjih vrtića koji su se osnivali za djecu od treće godine do polaska u školu. Sabor je 4. svibnja 1954. godine prihvatio Zakon o dječjim vrtićima te su tako oni postali samostalne institucije kojima je osnovna svrha da zadovolje djecu igrom i zabavom, ali i postave temelje koji su potrebni za naobrazbu predškolske djece. Drugi Zakon o dječjim vrtićima donesen je potkraj 1965. godine na sjednicama Republičkog vijeća i Prosvjetno- kulturnog vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske. Za predškolski odgoj navelo se da je djelatnost koja je od posebnog društvenog interesa te integralni dio sistema odgoja i obrazovanja djece (Stevanović, 2001).

Zbog velike razlike koja se uočila u pripremljenosti prvašića koji su prije polaska u školu boravili u dječjem vrtiću i onih koji nisu, u Hrvatskoj je od 1973. godine organizirana priprema za školu djece koja nisu pohađala predškolsku ustanovu.

Prosvjetni savjet Socijalističke Republike Hrvatske 1976. godine donio je *Programsku orijentaciju za društveno organizirani odgoj djece predškolske dobi* koji se ostvaruje u godini prije polaska u osnovnu školu. U ovom dokumentu u početku je bilo predviđeno 480 obveznih sati za ostvarivanje tog programa, a zatim se ostvarivanje programa svelo na minimalno 150 sati.

Regionalno-prosvjetna škola 1975. godine u Zagrebu poticala je skraćene programe rada na kojima su se temeljili programi u takozvanim malim školama. Osobitost takvih programa je bila što su se osim sadržaja sve više usmjeravali na razvojne zadaće. Na ovaj način stvorena je „mala škola“, a u njoj su radili odgajatelji, učitelji, prosvjetni savjetnici, psiholozi i pedagozi.

1991. godine donesen je *Program usmjerenja za odgojno-obrazovni rad s predškolskom djecom*. Ovim programom svi su se programi značajnije usmjerili na humanističko-razvojni pristup koji uključuje razvojne i posebne potrebe djeteta, potrebe

za povezivanje sa skrbnicima djeteta i utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta, kao i uvažanje suvremenih teorija i prakse u predškolskom odgoju.

Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske 1996. godine objavilo je radni materijal o organiziranoj pripremi za školu predškolske djece koja ne pohađaju dječji vrtić. Za takav oblik rada s djecom uveo se naziv predškola. Ovim se nazivom htjelo naglasiti da to nije škola, a ni dječji vrtić sa skraćenim programom. Htjelo se naglasiti da je to poseban oblik organizirane pripreme koja djecu priprema za osnovnu školu (Došen-Dobud, 2001).

Današnji plan i program svih predškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj temelji se na Državnom pedagoškom standardu koji je donesen 2008. godine te na Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje donesenom 2014. godine.

4. 2 Zakoni u predškoli

Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju u članku 23. definirano je da se programi predškolskog odgoja mogu ostvarivati u osnovnim školama ili kao kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi u knjižnicama, sportskim, zdravstvenim i drugim ustanovama. U članku 23.a navodi se da je program predškole obavezan za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Za onu djecu koja pohađaju vrtić program predškole integriran je u redoviti program predškolskog odgoja dječjeg vrtića. Nadalje, djeca koja ne pohađaju dječji vrtić upisuju program predškole u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi koji su najbliži njihovom mjestu stanovanja. U slučaju da na području u kojem dijete živi nema dječjeg vrtića, odnosno osnovne škole koja provodi program predškole, jedinica područne (regionalne) samouprave dužna je djeci osigurati provođenje programa na način da osigura prijevoz djece do najbližeg vrtića ili osnovne škole. Ako su najbliži dječji vrtić ili osnovna škola koja izvodi program predškole udaljeni više od 20 kilometara od mjesta stanovanja djeteta, jedinica područne (regionalne) samouprave dužna je osnovati podružnicu dječjeg vrtića ili organizirati program predškole u osnovnoj školi koja je udaljena unutar 20 kilometara od mjesta stanovanja djeteta (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, <https://www.zakon.hr>).

Pravilnikom o sadržaju i trajanju programa predškole u članku 1. propisuje se sadržaj i trajanje programa predškole za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Predškolu moraju pohađati sva djeca. Istim se člankom utvrđuje da program predškole vrijedi za djecu koja pohađaju vrtić i djecu koja nisu polaznici vrtića. Program predškole u Republici Hrvatskoj je obvezni program rada s djecom u godini dana prije polaska u osnovnu školu i dio je sustava odgoja i obrazovanja.

U članku 2. definiran je sadržaj programa predškole koji djeci mora omogućavati zadovoljavanje svih njihovih potreba, a posebno potreba kao što su potreba za sigurnošću, samopoštovanjem, pripadnošću, ljubavi i drugo. U Republici Hrvatskoj program predškole svakom djetetu u godini dana prije polaska u osnovnu školu mora osigurati optimalne uvjete koji su potrebni za razvijanje i unaprjeđenje vještina, navika i kompetencija te stjecanje spoznaja i zadovoljavanje interesa koji će biti od pomoći u prilagodbi djeteta na nove uvjete života, rasta i razvoja u osnovnoškolskom okruženju. Osnovna zadaća programa predškole je kod djeteta osigurati razvijanje i unaprjeđenje potencijala tjelesnog, emocionalnog, socijalnog i spoznajnog tipa, kao i poticanje komunikacijskih vještina koje su djetetu potrebne za nove oblike učenja. Dijete u predškoli treba steći i/ili unaprijediti kompetencije koje se odnose na unaprjeđenje komunikacije na materinjem jeziku, elementarnu komunikaciju na stranom jeziku, socijalne i građanske kompetencije, kulturnu svijest, učiti kako učiti, digitalne kompetencije i drugo. Tjelesne, emocionalne, socijalne, komunikacijske, stvaralačke i spoznajne mogućnosti odnose se na osobni potencijal i cjeloviti razvoj svakog djeteta koje u toj dobi treba poticati kako bi doseglye svoj optimalni razvoj. Program predškole treba se izvoditi u prostoru koji je prilagođen psihofizičkim osobinama djece u godini dana prije polaska u osnovnu školu te treba zadovoljiti higijensko-zdravstvene i odgojno-obrazovne standarde. Svaka ustanova koja provodi program predškole obvezna je surađivati s roditeljima djece koja pohađaju program predškole, ustanovama i pojedincima koji mogu sudjelovati u odgoju i obrazovanju i skrbi za djecu te pridonijeti kvaliteti programa predškole.

U članku 3. definirano je trajanje programa predškole u trajanju od 250 sati za djecu koja nisu polaznici dječjeg vrtića. Program se provodi od 1. listopada do 31. svibnja.

Program predškole može se provoditi i s manjim brojem sati u slučaju iznimno malog broja djece ili zbog otežanih uvjeta dolaska ili boravka djece, ali ne smije sadržavati manje od 150 sati trajanja programa. Za djecu koja su uključena u redovite programe u dječjim vrtićima program predškole ostvaruje se u sklopu redovitog programa, a djeci koja nisu polaznici redovitog programa organizatori tog programa mogu autonomno, sukladno svojim mogućnostima i godišnjem planu i programu rada, prilagoditi vrijeme provedbe programa predškole. Neovisno o predviđenim satima i dnevnim terminima, program predškole mora se kontinuirano provoditi na tjednoj bazi, a velika prednost pri organizaciji daje se prijednevnoj provedbi programa. Veliku značajku uspješnog i kontinuiranog provođenja programa predškole u godini dana prije polaska djece u osnovnu školu ima i stalnost voditelja koji provodi program. U sklopu provedbe programa treba predvidjeti najmanje 10% sati od ukupnog broja sati za provedbu drugih aktivnosti izvan ustanove kao što su izleti, kulturne priredbe i slično (Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole, <https://www.azoo.hr>).

4. 3 Program predškole

Prvi dan programa predškole svodi se na međusobno upoznavanje. Ravnatelj ustanove predstavlja se djeci te ih upoznaje s voditeljem programa predškole. Voditelj/ica programa predškole navodi djecu da se međusobno upoznaju kako bi znala s kim će se moći igrati, a ona koga će učiti. Voditelj/ica djeci govori kako se ljudi jedni drugima predstavljaju tako da si pruže ruku, rukuju se i kažu svoje ime. Nakon toga pita ih tko se želi predstaviti. Voditelj/ica prati njihovo predstavljanje te utvrđuje kako u grupi imaju dvije Zrinke, tri Marije i tri Ivana. Djeci naglašava važnost prezimena kako bi jednu Mariju mogli razlikovati od druge te im napominje kako se ponekad uz ime kaže i ime oca i majke.

Ravnatelj predstavlja svoje suradnike i osoblje predškole te upoznaje roditelje s njihovim dužnostima i programom predškole.

Voditelj/ica vodi djecu po prostorijama u kojima će boraviti te im govori kako je svima ljepše kada su te prostorije čiste i uredne. Pokazuje im košaricu za otpatke, pojedinačno

ih upoznaje s uporabom zahoda i umivaonika te ih podsjeća na njihova mjesta za odjeću, to jest na ime i znak koji to obilježava.

U skladu s vremenskim uvjetima i uvjetima koje predškola posjeduje djeca odlaze u dvoranu ili vanjsko igralište. Na svakom od ovih mjesta nalaze se materijali i sprave kao što su konstrukcijski i građevni materijal, tobogani, boje, igračke i drugo s čime će djeca raditi. Voditelj/ica potiče djecu na traženje igračaka, prati njihove aktivnosti te ih navodi na prepoznavanje prostornih odnosa. Voditelj/ica se može uključiti u igru ako opazi neko bojažljivo nesigurno dijete ili može djecu potaknuti na igru iznoseći svoje ideje. Voditelj/ica za poticaj igre djeci može postavljati pitanja: „Ima li tu igračaka kakvih nemaš kod kuće?“, „Kako se igraš s lego kockama, lutkama, autićem?“ i drugo.

Kada procijeni, voditelj/ica može pristupiti stolu sa slikovnicama. Kada se djeca okupe, voditeljica lista određenu slikovnicu i govori kako mora paziti da se ne naprave „magareće uši“. Naglašava djeci kako listovi trebaju ostati ravni i čisti i da ne voli vlažiti prst kada okreće stranicu jer to nije ni zdravo za nekog drugog tko će kasnije listati slikovnicu. Potiče razgovor s djecom o slikovnicama te, ako djeca zatraže, čita sadržaj iz slikovnice. Zatim spominje glavne likove kako bi djeca izrekla svoje mišljenje o njima i ohrabruje svaku dječju interpretaciju. Voditelj/ica nastoji otkriti koji dio teksta u slikovnici prepoznaje pojedino dijete, odnosno koja slova, brojke ili riječi pojedina djeca prepoznaju.

Voditelj/ica provjerava zna li većina djece neku pokretnu skupnu igru. Zatim odabire igru koju većina djece zna, objašnjava im sadržaj i pravila igre te započinje s tom igrom kako bi se djeca bolje upoznala i međusobno povezala (Došen-Dobud, 2001).

U skupnim igrama djeca se upoznaju, zabavljaju, opuštaju i uče. Voditelji ih u predškolskim ustanovama koriste u svakoj prigodi kada ih smatraju potrebnima. U skupnoj igri svako je dijete okrenuto drugoj djeci te se mora uskladiti s njima. Važno je da sva djeca poznaju pravila igre jer bez toga ne mogu sudjelovati u njoj. Pravila su temelj igre, no djeca nekada mogu i preinačiti pravila. U pedagoškoj literaturi skupne igre se često nazivaju i pokretnim igrama jer se djeca često kreću u skladu s pravilima koja određuju tijek, vrijeme trajanja, smjer i dinamiku kretanja. Mnoge su skupne igre

poveznica među naraštajima jer se prenose s koljena na koljeno. Voditelj/ica može zamoliti nekog od roditelja da pokaže neku skupnu igru.

Neke od skupnih igara su: „Ide maca oko tebe“, „Mi smo djeca vesela“, „Par, nepar“, „Igra zrcala“, „Ostati bez stolca“ i drugo.

„Ide maca oko tebe“ je igra koja uključuje pjevanje, a pjevati mogu i djeca koja ne sudjeluju u igri. Djeca oblikuju kolo, a jedno dijete je „maca“ koje u ruci drži rupčić vezan u čvor te hoda okolo kola u skladu s pjesmom koju pjevaju svi: „Ide maca oko tebe, pazi da te ne ogrebe. Čuvaj mijo rep, nemoj biti slijep.“ Na posljednje riječi dijete koje je „maca“ udari dvoje obližnje djece koji započinju trčati uokolo nastojeći doći do svog mjesta. Dijete koje ne uspije sjesti na svoje mjesto postaje „maca“. U slikovnici „Eci peci pec“ 1996. godine opisana je inačica ove igre. Djeca sjede u krugu, dok „maca“ kruži oko njih i ispušta rupčić kod jednog djeteta. Kada dijete osjeti spušten rupčić iza njega, trči da ulovi macu.

„Mi smo djeca vesela“ je igra koja također uključuje pjevanje. Djeca oblikuju kolo, a jedno dijete se nalazi u kolu. Kolo se kreće i pjeva: „Mi smo djeca vesela, rado bi se igrala, al ' ne znamo što. Kaži nam ti (navede se ime djeteta koje se nalazi u kolu) neke nove igrice.“ Dijete koje se nalazi u kolu pokazuje razne pokrete i pjevanjem odgovara: „Svi činite kao ja, to nas jako zabavlja“. Djeca u kolu ponavljaju pokrete i pjevanjem odgovaraju: „Svi činimo kao ti, to nas jako veseli!“. Igra se nastavlja s drugim igračem te se tako djeca izmjenjuju za mjesto unutar kola.

„Par, nepar“ je igra u kojoj se djeci podijele brojevi na kartonu. Djeca trebaju znati jesu li dobila paran ili neparan broj. Voditelj/ica izvikuje jedan broj. Ako je parni, ustaju djeca s parnim brojevima, a ako je neparni, ustaju djeca s neparnim brojevima. Brojevi se tijekom igre mijenjaju, a mogu se mijenjati i pokreti koje treba učiniti skupina djece koja ima parni, odnosno neparni broj.

„Ostati bez stolca“ je igra u kojoj se stolci postave u niz. Djeca u ovoj igri plešu i ustaju. U igri se nalazi onoliko stolaca koliko je igrača, a dok djeca plešu voditelj/ica makne dva stolca. Kada glazba stane, igrači se vraćaju na svoje stolce, a dvoje djece koje ostaje bez stolca staju sa strane. Glazba i ples se nastavlja, a svakim stajanjem dvoje djece

staje sa strane. Na kraju igre trebaju ostati dva igrača s jednim stolcem. Djeca koja su ostala do kraja igre predlažu igru koju žele igrati ili postaju voditelji igre koja je u tijeku (Došen-Dobud, 2001).

Kada netko spomene igru, odmah se sjetimo zabave. Osim zabave, igra nosi i praktičnu korist. Djeca kroz igru stječu znanje te razvijaju fizičke, kreativne, socijalne i obrazovne vještine. Poticanjem djeteta na igru pridonosimo njegovoj pripremi za školu.

Pokretnim igrama koje uključuju tjelesnu aktivnost djeca vježbaju, unaprjeđuju motoričke vještine, razvijaju finu motoriku, poboljšavaju ravnotežu, izdržljivost, brzinu i koordinaciju. Kroz igre djeca mogu naučiti kako se ponašati. Na primjer, u nogometu uče surađivati s drugima, a u hrvanju – prijateljskoj „borbi“ uče gdje su granice tako da ne pokušavaju ozlijediti jedni druge i koji je primjeren fizički dodir među ljudima. U igre ovakvog tipa većinom su više uključeni dječaci.

Igre konstruiranja uključuju široki spektar građevinskog materijala za stvaranje raznih oblika i predmeta kao što su kockice, ciglice, slama i drugo. U ovu skupinu ubrajaju se i slagalice, *puzzle* i pločice za umetanje gdje se dijelovi moraju posložiti na pravo mjesto kako bi se dobila cjelina. Osim što potiču obrazovne vještine, igre konstruiranja dobre su i zbog razvoja vještine fine motorike koje su važne za pisanje. Djeca s lošom koordinacijom pokreta teže će se nositi sa zadacima građenja neke velike građevine, no uz malo vježbanja i truda uspjeh će riješiti problem. U igrama konstruiranja djeca će ovladati vizualno-prostornim vještinama potrebnima za pisanje i matematiku jer će postati svjesnija odnosa među objektima u dvodimenzionalnom prostoru, na primjer, kada slažu *puzzle* te trodimenzionalnom, na primjer, kada grade toranj od kocaka. Kroz igru konstrukcijskim igračkama djeca uče vještine koje su važne za jezik, čitanje i matematiku tako što konstrukcijske dijelove, na primjer, svrstavaju prema boji ili obliku ili izrađuju modele i računaju.

Stvaralačke igre važne su za intelektualni i emocionalni razvoj djeteta. U stvaralačkim igrama više slobode daje se kreativnosti, djeca izražavaju svoje misli i osjećaje te razvijaju mišljenje i logičko zaključivanje. Stvaralačka igra zahtijeva jezično izražavanje

te je od velike važnosti za razvoj govora. Djeca kroz igru uče razlikovati materijale koje koriste te uče riječi za njih.

Prema Likiermanu i Muteru ovisno o materijalima s kojima se radi postoje tri glavna tipa stvaralačke igre:

1. olovke, penkale i boje
2. materijali za oblikovanje
3. glazba (Likierman i Muter, 2007).

Maštovite ili dramske igre imaju nekoliko aspekata. U ovakvoj igri dijete se može pretvarati da je netko ili nešto drugo ili obući u kostim tog lika. Djeca ovakvom igrom uče kako se postaviti na mjesto nekog drugog i pritom kroz glumu razvijaju emocionalne i socijalne vještine. Kroz igru djeca uče o suradnji i zajedništvu, rješavaju različite probleme, improviziraju te uče logički razmišljati.

Igre s pravilima su formalne igre koje zahtijevaju vrlo sofisticirane sposobnosti. Djeca moraju poznavati svoje suigrače i uspostaviti dobre odnose s njima kako bi, na primjer, zajedno mogli igrati odbojku ili nogomet. Djeca moraju znati kako surađivati, čekati na svoj red, pomoći drugom igraču, nositi se s porazom i na kraju biti dobar pobjednik (Likierman i Muter, 2007).

Izdvojenom temom „Razvijanje samosvijesti“ u izvedbenom planu i programu predškole nastoji se pridonijeti dječjem samopouzdanju i svijesti o vlastitim mogućnostima. U sklopu ovu teme obrađuju se jedinice: „To sam ja, a to je...“, „Ovo mogu, a ovo ne mogu“, „Biti zdrav tijelom i duhom“, „Svi trebamo raznovrsnu hranu“, „Svi želimo zdravu hranu“, „Može se jesti pristojno, ali nekulturno“ i „Lijepo ponašanje je dio opće uljudbe“.

Djeca usvajanjem ovih jedinica razvijaju i jačaju dječju samosvijest te stvaraju pozitivnu sliku o sebi. Shvaćaju da prostorije u kojima boravimo moraju biti čiste i da moramo brinuti o svojoj osobnoj higijeni. Usvajaju važnost raznolike prehrane, uče kako pripremiti povrće te kako se koje povrće jede. Shvaćaju da se hrana može pokvariti i da meso, voće i povrće mogu biti zaraženi svakakvim bolestima. Meso, na primjer, može biti zaraženo kravljim ludilom i trihinelozom, a voće i povrće može biti otrovano olovom

ako raste blizu ceste gdje prometuju automobili. Kroz razgovor s voditelj/icom shvaćaju kako se pristojno jede i što znači biti pristojan. Igram „Gosti i domaćini“ učenici usvajaju kako se uljudbeno ponašati i kako se nakon lijepog ponašanja svi bolje osjećaju.

Temom „Djetetovo okruženje“ djeca usvajaju jedinice „Obitelj – temeljna ljudska zajednica, „Poštuj oca i majku“, „Volimo bakice i djedice“, „Znam gdje stanujem“, „Naši susjedi“, „Vrtić/predškola i škola – poznajemo li se?“, „U predškolu dolaze gosti“ i „Igramo se škole, učimo, predstavljamo“.

Djeca kroz razgovor s voditelj/icom shvaćaju da su mama i tata naši roditelji koji imaju djecu, sinove i kćeri i da jednu obitelj čine roditelji i djeca koja imaju zajedničko prezime. Uočavaju da obitelji mogu biti različite i da u nekim obiteljima postoje samohrani roditelji (majka ili otac), da neka djeca nemaju biološke roditelje ili žive u dječjem domu. Djeca pričaju o svojim obiteljima te broje od koliko se članova sastoji njihova obitelj, iznose svoja iskustva s bakama i djedovima. Razgovaraju kako se treba odnositi prema starijima i nemoćnima, utvrđuju da su oni svojima bakama i djedovima unuci te govore o svojim djedovima i bakama. Govore o svojim susjedima tako da koriste lijevo, desno, gore i dolje, na primjer „Desno od mene živi susjed Jura“. Djeca opisuju svoje susjede te pričaju svoje doživljaje. Posjećuju prvi razred osnovne škole, upoznaju se s učenicima koji pohađaju razred, druže se s njima i slušaju što uče u prvom razredu. Svojim gostima koji dolaze u posjet predškoli pripremaju izložbu likovnih radova i igre u kojima će se družiti.

Temom „Zajednica živih bića“ učenici usvajaju najnužnije pojmove o zajednici živih bića, njihovom suživotu i životnoj međuvjetovanosti. Voditelj/ica odlučuje koju će stvarnu životnu situaciju pojasniti djeci. Djeca usvajaju nesporne činjenice: na primjer, za život biljaka potrebno je tlo s hranom i vlagom, svjetlo i toplina. Voditelj/ica može „zajednicu“ objasniti nečim što je u neposrednoj okolini, kao na primjer grm u blizini predškole koji djeca mogu promatrati povećalima ili mikroskopima. Promatranjem grmlja, čak i običnim promatranjem bez pomagala djeca će uočiti „stanare“ koji žive u grmlju, poput mrava, gusjenice, puža i drugo. Kroz razgovor s voditelj/icom djeca shvaćaju da grmlje može biti hrana različitim životinjama, na primjer, ptičica može sletjeti na grm i uzeti hranu u obliku neke bobice, crvića ili kukca. Kada je ptica uzela bobicu, s njom je uzela i

sjemenku koju će kasnije izmetom izbaciti negdje drugdje. Na plodnom tlu gdje ima dovoljno hrane, vode, svjetla i topline razvit će se nova biljka. Zatim djeca s voditeljicom obrađuju veliko stablo i njegove sustanare i korisnike. Djeca uviđaju povezanost živih bića u životnoj zajednici te obogaćuju dječji rječnik.

Pod ovom temom djeca usvajaju jedinice „Kućni ljubimci“, „Seosko gospodarstvo“ i „More, rijeka i obala“.

Djeca govore o svojim kućnim ljubimcima, njihovim osobinama, navikama, potrebama i skrbi o njihovom zdravlju, ali i zdravlju ukućana. Shvaćaju razliku između kućnih ljubimaca i ostalih životinja u kućanstvu. Kućne životinje ne rade, a ostale životinje nalaze se na seoskim gospodarstvima i tovilištima. Uočavaju čemu služi seosko gospodarstvo i posjećuju ga ako voditelj/ica dogovori posjet nekom seoskom gospodarstvu u blizini predškole. Djeca na gospodarstvu mogu vidjeti gdje žive koje životinje, kako izgleda voćnjak, a kako povrtnjak i uočiti razlike između glasanja životinja. Što se tiče mora i rijeka, voditelj/ica s djecom razgovara o životinjama koje žive u velikim vodenim zajednicama na njihovim obalama. Kroz razgovor s voditeljicom djeca dolaze do odgovora kako se zove naše more, koje rijeke protječu hrvatskim gradovima, a koji se gradovi nalaze na moru, koja je razlika između morske vode i vode iz rijeke i drugo. Djeca pričaju svoje doživljaje s mora, upoznavaju se s vrstama riba, usvajaju pojmove ribarnica, ribar, ribarska barka, koća, mreža i udica te uočavaju važnost mora za život ljudi. U ovoj jedinici djeca svoju kreativnost mogu izraziti smišljanjem priče o moru, mogu oponašati valove, ribe ili ribare i drugo.

„Velike ljudske zajednice“ je tema koja se sastoji od dvije jedinice: „Moj zavičaj i moja domovina Hrvatska“ i „Hrvatska je dio svijeta“.

U obrađivanju ove teme voditelj/ica može iskoristiti neku prigodu u kojoj se slavi ili obilježava važan događaj za taj zavičaj, na primjer, Sinjska alka kao podsjećanje na oslobođenje Sinjske krajine od Turaka. Djeca slušaju himnu Republike Hrvatske, usvajaju kako se iskazuje počast himni, promatraju hrvatsku zastavu te položaj Hrvatske na zemljopisnoj karti. Voditelj/ica s djecom razgovara o vrhunskim uspjesima hrvatskih sportaša i tome da u Republici Hrvatskoj žive Hrvati, ali i pripadnici drugih

naroda koje moraju poštivati, kao i zakone zemlje u kojoj živimo. Na kraju djeca oslikavaju hrvatsku zastavu ili hrvatski grb.

U jedinici „Hrvatska je dio svijeta“ voditelj/ica s djecom razgovara o stranim zemljama, o tome jesu li ikada posjetili neku stranu zemlju, kako prepoznati automobil koji je došao iz strane zemlje i tako dalje. Djeca shvaćaju da ljude iz drugih zemalja treba poštivati i da s njima treba surađivati. Ako želi, voditelj/ica može spomenuti Domovinski rat koji je zahvatio Republiku Hrvatsku kada se borila za svoju samostalnost. Promatrajući globus djeca uočavaju kontinente, mora i cijeli planet Zemlju, a zatim kroz razgovor s voditeljicom pažnju pridodaju i nebeskim tijelima koja najviše djeluju na Zemlju: Sunce, Mjesec i zvijezde.

Temom „Komunikacija i informacije“ djeca usvajaju jedinice „Primamo i šaljemo poruke“, „Telefoni“, „Radio i televizija“, „Promidžbene poruke“, „Novine“, „Stvaramo svoje novine“ i „Volimo kompjuterske igrice“.

Djeca usvajaju primanje osnovnih poruka, uočavaju razlike između njih te objašnjavaju neizrečene poruke, to jest navode razloge za izražena emocionalna stanja koja sama pokušavaju izraziti. Kroz igru djeca uče telefonirati, shvaćaju da se na početku razgovora treba pozdraviti i predstaviti, zatim izreći svoju poruku te na kraju opet pozdraviti. Voditeljica na ovaj način provjerava jesu li sva djeca usvojila brojeve od 0 do 9 te poznaju li sva djece brojeve svojih telefona. Naglašava da postoje brojevi koje moramo znati napamet kako bi u slučaju nesreće mogli pozvati pomoć: 92 kada zovemo policiju, 93 kada zovemo vatrogasce i 94 kada zovemo hitnu pomoć. Djeca uočavaju razlike između radija i televizije te shvaćaju bit promidžbene odnosno propagandne poruke ili reklame. Promatranjem dnevnih novina djeca uočavaju da se u novinama nalazi različit sadržaj koji je namijenjen široj populaciji. Shvaćaju da se papir proizvodi od drva i da se preradom starog papira čuvaju šume. Zatim izrađuju vlastite novine, osmišljavaju naziv novina i biraju sadržaj koji će se nalaziti u novinama.

Temom „Promet i prometna kultura“ djeca shvaćaju da se moraju kretati pločnikom radi vlastite sigurnosti, da preko kolnika mogu prelaziti samo na obilježenim prijelazima tek kada se uvjere da ne postoji opasnost (pogled lijevo, desno, opet lijevo i tek tada), da su

svjetlosni znaci postavljeni radi njihove sigurnosti i da pravilo zelenog svjetla, pogotovo onog namijenjenog prijelazu pješaka treba poštovati i onda kada ne uočavaju dolazak vozila. Voditelj/ica naglašava da snalaženje u kretanju prometnicama ne uključuje samo poznavanje prometnih pravila nego i snalaženje u prostoru i da treba poznavati nazive ulica kako bi uspješno stigli do željenog odredišta. Ako je u mogućnosti, voditelj/ica s djecom odlazi do obližnjeg parka ili igrališta i na taj način provjerava koliko djeca poznaju ulice kojima se svakodnevno kreću. Djeca promatraju znakove, mostove, pothodnike s kojima se susreću te shvaćaju njihovu ulogu u prometu. Kroz igru označavaju važnije prometnice, izrađuju različita prijevozna sredstva te promet dijele na kopneni, zračni i promet na vodi.

Kroz temu „Doživjeti umjetnost pa stvarati“ djeca usvajaju jedinice: „Što su riječi?“, „Riječi za smijeh“, „Priče, bajke, basne“, „Doživljaj umjetničkog stvaranja“, „Lutkarske predstave“, „Narodna umjetnost“ i „Djeca stvaraju“.

Djeca opisuju što su riječi te kroz igru s voditelj/icom pričaju o smiješnim riječima. Voditelj/ica s djecom razgovara o bajkama, basnama i pričama, a zatim im interpretativno čita bajku o kojoj kasnije skupa razgovaraju. Ako je u mogućnosti, voditelj/ica s djecom odlazi u posjet nekoj likovnoj radionici, muzeju ili predstavi za djecu. Djecu se na ovakav način potiče da se sami iskušaju u stvaralaštvu koji će zadovoljiti njihovu težnju za lijepim i zanimljivim. Voditelj/ica može organizirati i posjet umjetnika djeci u predškoli, ali pritom mora dogovoriti vrijeme i mjesto posjeta, suradnju i pomoć stručnih suradnika. Posjet lutkarskim predstavama u kojima su bajke pretvorene u predstavu djeci ostavlja neponovljiv doživljaj koji se ne bi trebao propustiti. Kroz nastupe folklornih i kulturno-umjetničkih društava te klapa djeca se upoznaju s ljepotama narodne baštine. Djeca mogu promatrati narodnje nošnje, starinska glazbala, stare mlinove i vodenice tamo gdje su barem donekle očuvane. Na temelju doživljenog umjetničkog stvaralaštva sudjeluju u radionici u kojoj izražavaju svoju kreativnost koristeći razne likovne tehnike.

Temom „Baština prošlih naraštaja“ djeca usvajaju jedinice: „Mjesta bogoslužja“, „Kazališta“ i „Muzeji“.

Djeca shvaćaju da trebaju živjeti u međusobnom poštovanju i razumijevanju. Ako se voditelj/ici ukaže prilika, može s djecom posjetiti obližnju crkvu. Djeca iskazuju svoje mišljenje i slobodno govore o svojim dojmovima. Voditelj/ica s učenicima razgovara o vjeri, vjernicima i drugim kršćanskim ustanovama koje postoje u Republici Hrvatskoj. Posjetom nekom kazalištu djeca mogu uočiti organizaciju i namjenu prostora koji je potreban za održavanje predstave. Djeca uočavaju i uspoređuju kazališnu zgradu s ostalim zgradama te s voditelj/icom razgovaraju o predstavi i kostimima koji su bili potrebni za održavanje predstave. U muzejima djeca mogu vidjeti izloženu kulturnu baštinu kraja u kojem se nalaze. Djeca promatraju i komentiraju predmete koji su izloženi, a kasnije se likovno izražavaju.

Kroz temu „Od Nove do Stare godine – cijela godina“ djeca usvajaju jedinice „Kalendar označava vrijeme“, „Radosno dočekujemo blagdane“ i „Koliko smo vremena proveli u predškoli“.

Promatrajući kalendar, djeca uočavaju da se na njemu prati cijela godina. Kroz razgovor s voditelj/icom imenuju datume, a voditelj/ica na taj način provjerava dječje poznavanje brojeva. Čitanjem teksta „Dvanaestero braće“ (I. Božidar, 1991.) voditelj/ica djeci približava mjesece, a kroz zagonetke ponavljaju godišnja doba. Pitanjima o danima u tjednu voditelj/ica provjerava dječje znanje te ih potiče na razmišljanje postavljanjem pitanja: „Što će doći nakon nedjelje?“, „Može li srijeda biti prije utorka?“ i drugo. Promatrajući kalendar djeca uočavaju da su neki datumi obilježeni crvenom bojom. S voditelj/icom razgovaraju o tim datumima te dolaze do zaključka da su to blagdani i nedjelje. U predškolama se slave vjerski blagdani ovisno o vjerskim pripadnostima djece koja pohađaju program predškole. Blagdan Sv. Nikole koji se obilježava 6. prosinca blizak je svoj djeci jer ih se daruje. Djeca mogu pisati ili likovno izraziti svoje želje upućene Sv. Nikoli. Za vrijeme Božića i Nove godine obilježavaju se mnogi običaji kao što je paljenje badnjaka. Neki od običaja su se već izgubili pa djecu o tome mogu informirati izlošci i stručni djelatnici etnografskih muzeja ili stariji ljudi koji pamte takve običaje. Djeca četiri tjedna prije Božića mogu izrađivati vijenac s četiri svijeće od koje se svaka pali jedan tjedan, a zatim mogu sijati i njegovati pšenicu koja se sije na blagdan Sv. Lucije 13. prosinca. Voditelj/ica djeci pojašnjava da je stara godina cijela prošla

godina, ali i jedan dan u godini, dan kada završava ta godina, a da je Nova godina prvi dan godine koji dolazi i cijela godina koju čekamo. Pojavom maškara djeca izrađuju maske izražavajući kreativnost. Pojavom Uskrsa potiče se dječje stvaralaštvo likovnim izražavanjem i govorno-scenskim improvizacijama koje se mogu povezati prepoznavanjem i upoznavanjem brojeva i slova. Djeca izrađuju uskrсне čestitke i oslikavaju pisanice. U predškolskim ustanovama stvorio se običaj da za Uskrs djeca pripremaju gnijezda od svježe trave za zeku koji se skriva u vanjskom prostoru. Djeca na zekino gnijezdo na kartonsku vrpcu mogu sama ili uz pomoć voditelj/ice napisati i adresu. Voditelj/ica može sakriti gnijezdo i usmjeravati djecu prema njemu. Pred kraj boravka u predškoli voditelj/ica s djecom može razgovarati o proteklom vremenu zajedničkog boravka i učenja (Došen-Dobud, 2001).

Predčitalačke vještine razvijaju se prije djetetova polaska u školu. Dijete na početku imenuje likove i radnje u slikovnicama koje lista, zatim prepoznaje i imenuje same radnje čitanja i pisanja sa sviješću da one nose neku poruku. Predvještine čitanja povezane su s razvojem jezika koji nosi potreban temelj za čitanje i pisanje. Ako dijete nije razvilo uredan govor, neće moći uspješno učiti čitati ni pisati. Prema Čudina-Obradović, predčitalačke vještine obuhvaćaju tri aspekta pisanog jezika:

1. svjesnost sastavnih elemenata i organizacija pisma
2. znanja o različitim vrstama tiskovina po obliku, namjeni i sadržaju
3. usvojenost glasovne (fonemske) svjesnosti ili slušne analize i sinteze (Mesec, 2008).

Svjesnost sastavnih elemenata i organizacije pisma obuhvaća: prepoznavanje i razlikovanje slova, uočavanje znakova intepunkcije, shvaćanje da kraj reda u pisanju ne znači kraj misli, svjesnost da je svaka riječ zasebna vizualna jedinica, shvaćanje da svakom glasu kojeg izgovorimo pripada neki znak-slovo i uočavanje tehnike pisanja (s lijeva na desno i od gore prema dolje).

Znanja o različitim vrstama tiskovina po obliku, namjeni i sadržaju obuhvaća informiranost djece o različitim vrstama tiskovina kao što su novine, rječnici,

enciklopedije i drugo. Djeca trebaju biti upoznata sa značenjem riječi stranica, početak i kraj, naslov, autor i drugo.

Usvojenost glasovne (fonemske) svjesnosti ili slušne analize i sinteze obuhvaća dječju svjesnost da su riječi sastavljene od glasova, sposobnost rastavljanja riječi na glasove, sastavljanje smislenih riječi od prezentiranih glasova i svjesnost zamjene mjesta glasova u nekim riječima koje na kraju mijenjaju značenje, na primjer, ako riječi *kraj* oduzmemo slovo „k“, dobit ćemo *raj* (Mesec, 2008).

Predmatematičke vještine važne su za učenje matematike u školskom uzrastu. Dijete se u predškolskom uzrastu susreće s pojmovima na kojima se temelji učenje matematike, na primjer, veličina, količina i broj. Na stjecanje znanja iz matematike može utjecati matematička i kognitivna sposobnost djeteta te usvojenost matematičkog jezika i predmatematičkih vještina (Dizdar, Jurišić i Mesec, 2008).

Kako bi dijete uspješno svladalo predpisalačke vještine, treba integrirati pažnju, pamćenje, vid, jezične vještine i kognicije fine motorike ili grafomotorike. Pisanje je složena vještina koja objedinjuje misaonu i grafičku komponentu. Dijete na početku usvoji puzanje, zatim hodanje, trčanje, hvatanje, udaranje rukama i nogama. Kasnije usavršava spretnost malih mišićnih skupina koje obuhvaćaju oblačenje, hranjenje, korištenje pisaćeg pribora i drugo. S djetetom se mogu raditi razne aktivnosti koje potiču razvoj fine motorike, na primjer, zakopčavanje i otkopčavanje odjeće, korištenje pribora za jelo, lijepljenje i sastavljanje dijelova koji su od različitog materijala, bojanje i crtanje unutar zadanih crta i drugo. Dijete razvija taktilnu osjetljivost dodira, boli, temperature i pritiska dodirivanjem različitih materijala i na taj način uči kakvi su predmeti, jesu li hrapavi ili glatki, je li nešto hladno ili toplo i drugo. Postoje razne aktivnosti koje mogu biti učinkovite za razvijanje taktilne osjetljivosti kao na primjer slikanje prstima po brašnu, riži ili snijegu i opipavanje predmeta napravljenih od različitog materijala. Dijete koje u starosti od 6. do 7. godine samostalno reže složenije oblike, crta krugove, trokute, ljude i drugo, pravilno drži pisaći pribor, služi se pravilom pisanja (s lijeva na desno), ima dobru orijentaciju na papiru i dr. razvilo je grafomotoriku (Šagadin, Mesec i Gregurec, 2008).

Kako će dijete prihvatiti školu i obaveze koje dolaze s njom ovisi o puno čimbenika, a jedan od njih je i kreativan učitelj. Učitelj treba zadobiti povjerenje i ljubav djeteta, uspostaviti prijateljski odnos, uključivati ga u igru s vršnjacima i organizirati razne aktivnosti. Dobar odnos s učiteljem kod djeteta razvija sigurnost. Djeca koja dolaze iz disciplinirane obitelji koja uredno izvršava svoje obaveze i zadaće lakše i bezbolnije prihvaćaju režim i obaveze koje im škola nameće, od djece koja su bila razmažena i koja nisu razvila korisne navike i ponašanja. Djecu koja nisu razvila korisne navike i ponašanja treba tješiti, razgovarati s njima i pomoći im da steknu prijatelje. Neka djeca sa strahom odlaze u školu jer su ih roditelji zastrašivali učiteljem i školom, stoga učitelj treba promijeniti njihovo mišljenje kako bi dijete steklo prve pozitivne utiske o školi koji mogu biti presudni u daljnjem odnosu i stavu djeteta prema školi (Dobra priprema za školu – jamac uspjeha, <http://www.zzjzpgz.hr/nzl/47/priprema.htm>).

Polazak djeteta u osnovnu školu uvjetuje različite modele odnosa dječjeg vrtića i osnovne škole kao dvije odgojno-obrazovne razine koje se nalaze u svojevrsnom preklapanju. Prvi model odnosa temelji na djetetovoj spremnosti za polazak u osnovnu školu. Dijete mora zadovoljiti norme koje pred njega stavlja osnovnoškolska razina. Ovaj model je tradicionalno hijerarhijski i u njemu ne postoji odnos dječjeg vrtića i osnovne škole. Dječji vrtić se smatra nižom razinom kojemu je cilj pripremiti djecu za višu razinu odnosno osnovnu školu. Drugi model odnosa podrazumijeva da škole kao odgojno-obrazovne ustanove trebaju biti pripremljene za svako dijete ostvarivanjem partnerskog odnosa s dječjim vrtićima, roditeljima i djecom. U ovom modelu procjena nije usmjerena samo na „mjerjenje“ djetetovih kompetencija. Od djeteta se traže temelji na kojima će se sukonstruirati kurikulum (mišljenje, znanje, očekivanje, mogućnosti i iskustva). Ovakvim pristupom djeca se osjećaju sposobno, samopouzdana i uvaženo. Međutim, najčešće se dijete isključuje iz cjelokupnog procesa jer je pristup najčešće usmjeren na partnerstvo odgajatelja/učitelja/roditelja. Treći model odnosi se na pedagogiju sukonstrukcije koja se provodi u teoriji, ali djelomično i u praksi odgojno-obrazovnih ustanova na području teritorija Republike Hrvatske. Ovaj model predstavlja sukonstruiranje postojećeg kurikuluma i kroz kurikulum predškole i kurikulum osnovne škole. Poseban se naglasak stavlja na dijete na koje se i cjelokupni proces usmjerava, a

za ostvarivanje ovog modela potrebna su znanja o prirodi kurikuluma, specifičnostima djece rane predškolske i osnovnoškolske dobi te implicitnoj pedagogiji koja je pokretač promjene (Somolanji Tokić, 2016).

4. 4 Znanja i vještine koje dijete stječe nakon završetka predškole

Pohađanjem programa predškole djeca se pripremaju za polazak u osnovnu školu. Završetkom programa predškole djeca su stvorila radne navike, razvila vještine potrebne za školu i socijalizirala se u grupu vršnjaka. Djeca kroz igru usvajaju osnovne pojmove o vremenskim i prostornim uvjetima te predčitalačke, predpisalačke i predmatematičke vještine koje će im olakšati usvajanje gradiva u osnovnoj školi.

U svim prigodama nastoji se poticati dječja kreativnost i stvaralačko izražavanje, a obuhvaćaju se i usmjeravaju na hotimičnu pažnju, psihomotoričku osposobljenost i koordinaciju pokreta koji su važni za ovladavanje pisanja i crtanja, dobru orijentaciju u prostoru, razlikovanje oblika i sposobnost dječjeg zapažanja i izdvajanja. Predškola svakom djetetu treba osigurati mogućnost za samoostvarenje i stvaranje pozitivne slike o sebi, kao i nastojanje da dijete zadobije osjećaj sigurnosti i povjerenja. (Došen-Dobud, 2001).

Zadaće i uvjeti predškole kao odgojno-obrazovne ustanove su da svako dijete shvati da je dobrodošlo i ravnopravni sudionik s jednakim pravima i obvezama koja se tiču prostora i sredstava koji se koriste u predškoli. Djeca trebaju iskušati i razviti svoje psihofizičke snage i mogućnosti pri kojima će doživjeti uspjeh ili neuspjeh koji moraju naučiti preprodi (M. Škrobo, S. Škrobo i Tolić, 2013).

Predškola djecu priprema za obaveze s kojima će se svakodnevno morati nositi, a prema Došen-Dobud (2001) osnovne obveze predškolaca su:

1. „prema sebi (skrb za zdravlje i vlastiti razvoj, usvajanje higijenskih navika i radnih navika, pravila o čuvanju zdravlja i drugo)
2. prema drugima (ovladavanje uljudbenim ponašanjem, pomaganje slabijima i potrebnijima, tolerancija, razumijevanje i uvažanje različitosti, suradnja i nenasilno rješavanje sukoba)

3. prema okolini (razvijanje osjećaja i spoznaja da su dio prirode koju treba čuvati, da imaju dom, zavičaj i domovinu koji su dio velike ljudske zajednice)“ (Došen-Dobud, 2001: 18).

5. PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA O ZNANJIMA KOJA BI DJECA TREBALA POSJEDOVATI PRIJE POLASKA U PRVI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi razlike u stavovima učitelja razredne nastave na području Republike Hrvatske vezana uz znanja i vještine koja djeca trebaju posjedovati pri polasku u prvi razred osnovne škole.

5. 1 Ispitanici

Uzorak u ovom istraživanju čini 326 učitelja/ica na području Republike Hrvatske.

Učitelji i učiteljice ispunjavali su anketni upitnik koji se sastojao od 25 pitanja vezanih uz vještine i znanja koje bi djeca trebala posjedovati prije polaska u prvi razred osnovne škole. Anketni upitnik sastojao se od 24 pitanja višestrukog odgovora i jednog pitanja koje je ostavljalo prostor za samostalan odgovor.

Od 326 ispitanika, anketu je ispunilo 317 odnosno 97,2 % učiteljica i 9 odnosno 2,8 % učitelja razredne nastave u Republici Hrvatskoj.

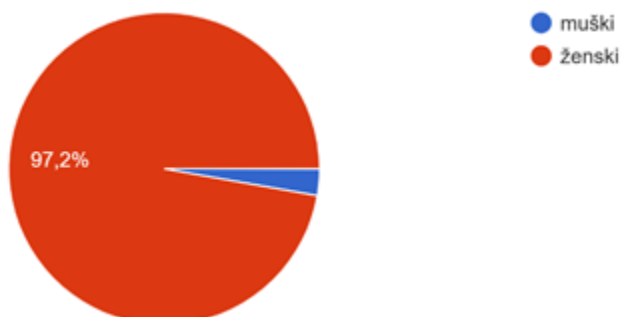
5. 2 Metoda prikupljanja podataka

Podatci ovog istraživanja prikupljeni su putem anketnog upitnika koji je proveden primjenom internetskog preglednika.

Učitelji i učiteljice su metodom višestrukog odgovora odabirali mogući odgovor s obzirom na njihovo slaganje ili neslaganje s navedenim tvrdnjama.

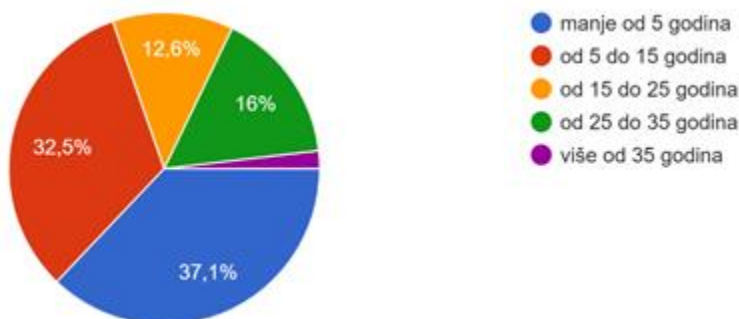
5. 3 Rezultati istraživanja

Grafikon 1. – Prikaz spola ispitanika

Od ukupno 326 ispitanika, njih 37,1 % ima manje od 5 godina radnog iskustva, 32,5 % ima od 5 do 15 godina radnog iskustva, 12,6 % od 15 do 25 godina radnog iskustva, 16 % od 25 do 35 godina radnog iskustva i samo 1,8 % ima više od 35 godina radnog iskustva.

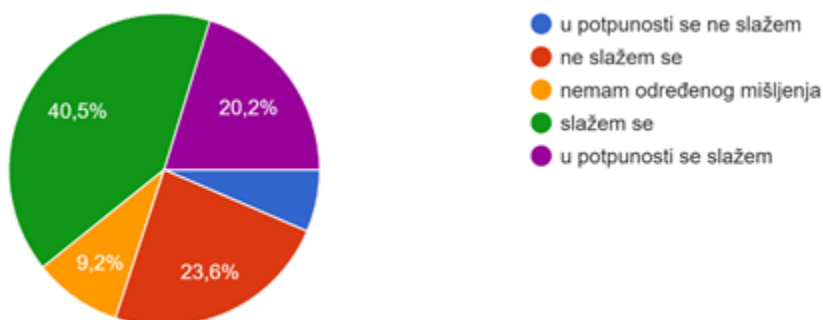
Grafikon 2. – Prikaz radnog staža ispitanika

U nastavku, učitelji i učiteljice su metodom višestrukog odgovora odabirali mogući odgovor s obzirom na njihovo slaganje ili neslaganje s navedenim tvrdnjama.

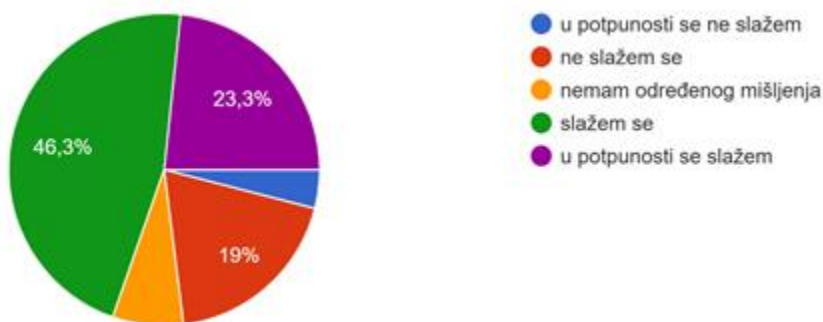
Ispitanici se u velikom broju slažu s tvrdnjom da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala čisto izgovarati sve glasove. 40,5 % se slaže i 20,2 % se u potpunosti slaže. 9,2 % nema određenog mišljenja, 23,6 % se ne slaže, a 6,4 % se u potpunosti ne slaže da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala čisto izgovarati sve glasove.

Grafikon 3. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju čisto izgovarati sve glasove

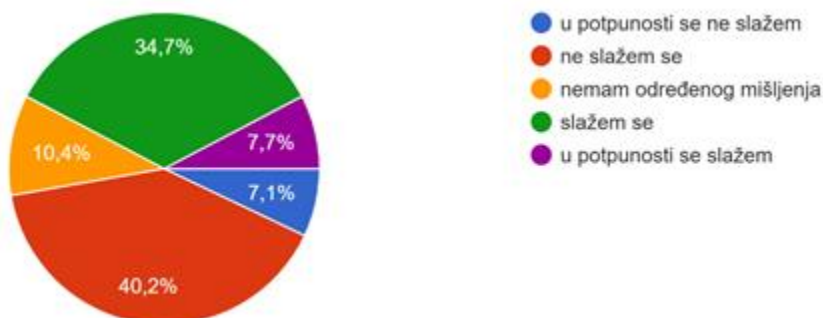
Ispitanici su pri ovom pitanju odlučniji da djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati pravilno držati olovku (pisaći pribor) u ruci. 46,3 % ispitanika se slaže, 23,3 % ispitanika se u potpunosti slaže, dok se 19 % ispitanika ne slaže, 4 % se u potpunosti ne slaže, a 7,4 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 4. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati pravilno držati olovku (pisaći pribor) u ruci

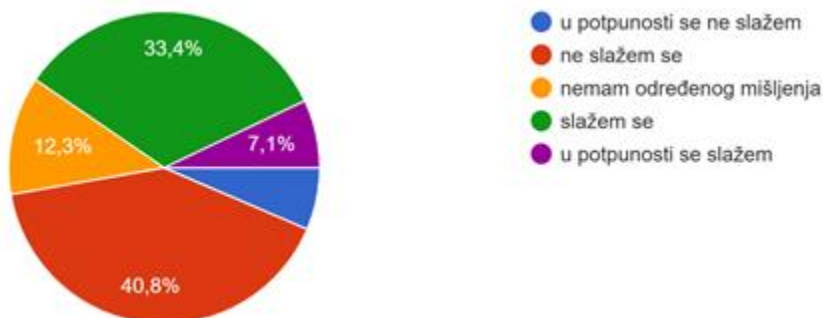
Pri tvrdnji „Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati glasovnu analizu i sintezu riječi“ mišljenja ispitanika su podijeljena. Ukupno 47,3 % ispitanika se ne slaže s tvrdnjom dok se 42,4 % slaže, a 10,4 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 5. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati glasovnu analizu i sintezu riječi

Kao i u prethodnom pitanju, mišljenja ispitanika su podijeljena. Sveukupno se 47,2 % ispitanika ne slaže da djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju imati razvijenu slušnu percepciju ("čuti" glas i pokazati slovo), a ukupno 40,5 % ispitanika se slaže, dok 12,3 % ispitanika nema određeno mišljenje.

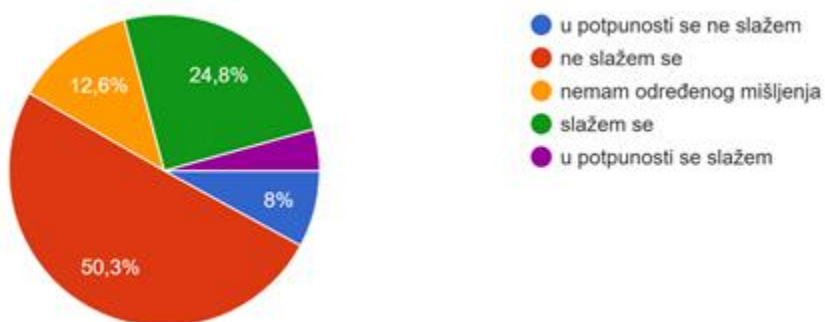
Grafikon 6. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju imati razvijenu slušnu percepciju ("čuti" glas i pokazati slovo)

Mišljenja ispitanika oko tvrdnje „Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju imati razvijenu vizualnu percepciju ("prepoznati" slovo i imenovati glas) uvelike se razlikuju. Sveukupno 58,3 % ispitanika se ne slaže, a 29,1 % slaže, dok 12,6 % ispitanika nema određeno mišljenje.

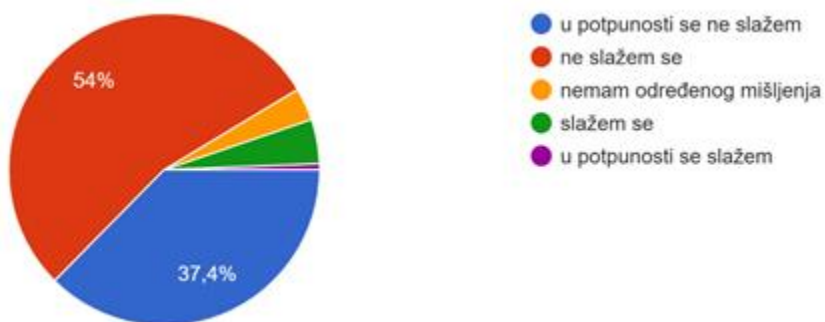

Grafikon 7. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju imati razvijenu vizualnu percepciju (“prepoznati“ slovo i imenovati glas)

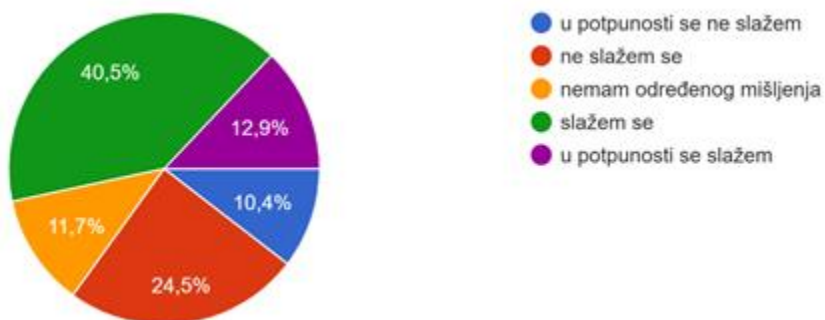
Ukupno 91,4 % ispitanika se ne slaže da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati pisati sva velika tiskana slova, dok se tek 5,2 % slaže s tvrdnjom, a 3,4 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 8. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati pisati sva velika tiskana slova

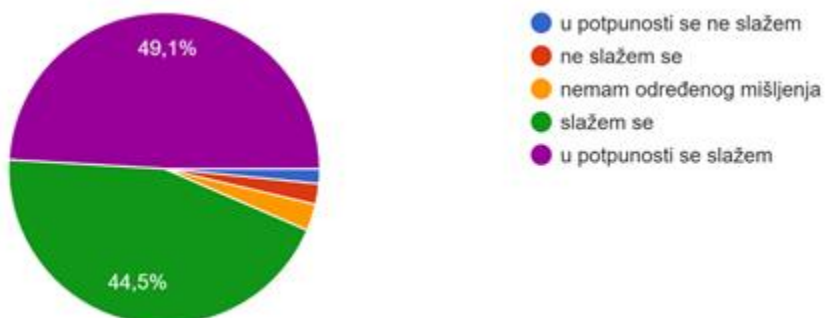
Sveukupno se 53,4 % ispitanika slaže da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati napisati svoje ime velikim tiskanim slovima dok se ukupno 34,9 % ispitanika ne slaže, a 11,7 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 9. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati napisati svoje ime velikim tiskanim slovima

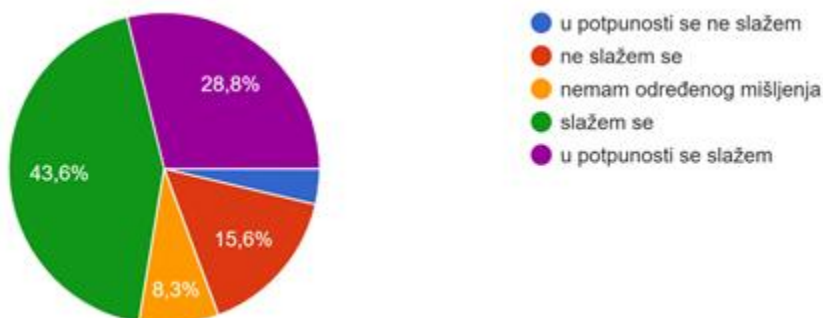
Ispitanici se pri odgovaranju na tvrdnju „Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati prepoznati boje“ u većem postotku u cijelosti slažu. Tek se sveukupno 3,6 % ispitanika ne slaže, a 2,8 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 10. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati prepoznati boje

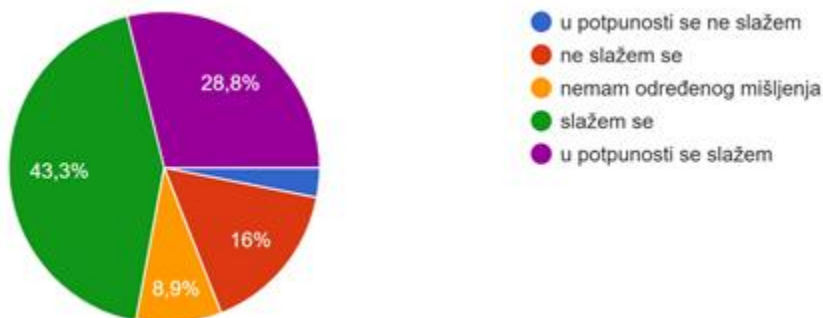
Kao i kod prethodne tvrdnje, većina ispitanika se slaže da djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju razumjeti prostorne odnose (ispred, iza, gore, dolje, na, u, lijevo, desno). Ukupno 15,6 % ispitanika se ne slaže, a 8,3 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 11. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju razumjeti prostorne odnose (ispred, iza, gore, dolje, na, u, lijevo, desno)

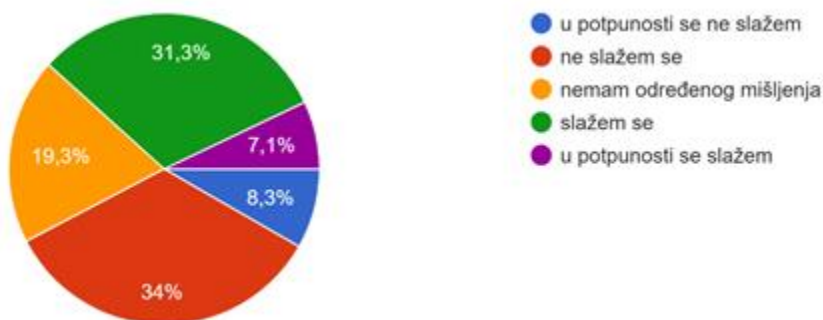
43,3 % ispitanika se slaže, a 28,8 % se u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati na tijelu pokazati desno-lijevo (ruku, nogu, oko...). 16 % ispitanika se ne slaže, 3,1 % se u potpunosti ne slaže, a 8,9 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 12. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati na tijelu pokazati desno-lijevo (ruku, nogu, oko...)

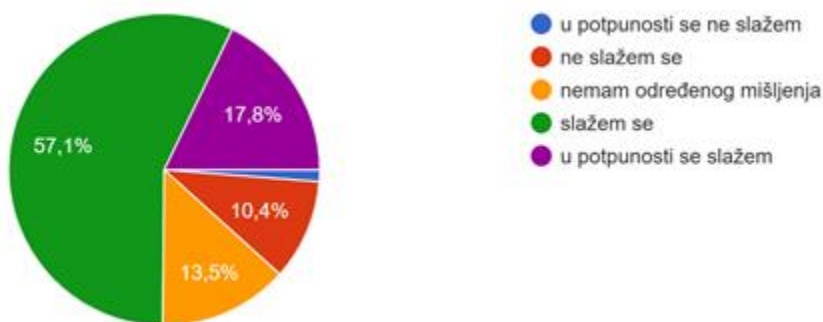
Pri ovoj tvrdnji mišljenja ispitanika su podijeljena. Sveukupno 38,4 % ispitanika se slaže, a ukupno 42 % se ne slaže s tvrdnjom da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala razumjeti vremenske odnose (prije, poslije, jutro, podne, večer, prijepodne, poslijepodne), dok 19,3 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 13. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju razumjeti vremenske odnose (prije, poslije, jutro, podne, večer, prijepodne, poslijepodne)

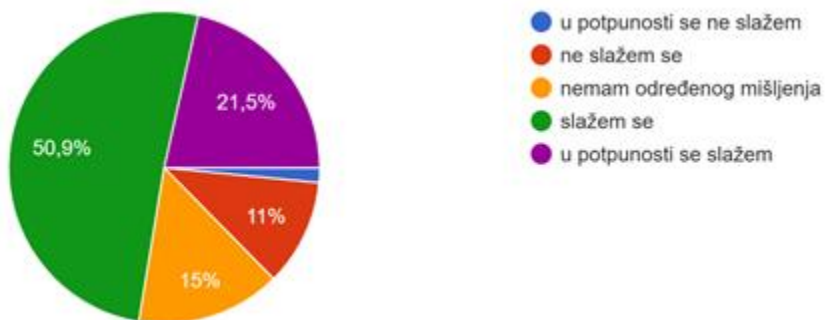
Većina ispitanika, njih ukupno 74,9 % slaže se s tvrdnjom da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati imena i zanimanja roditelja, tek ukupno 11,6 % ispitanika se ne slaže, a 13,5 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 14. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati imena i zanimanja roditelja

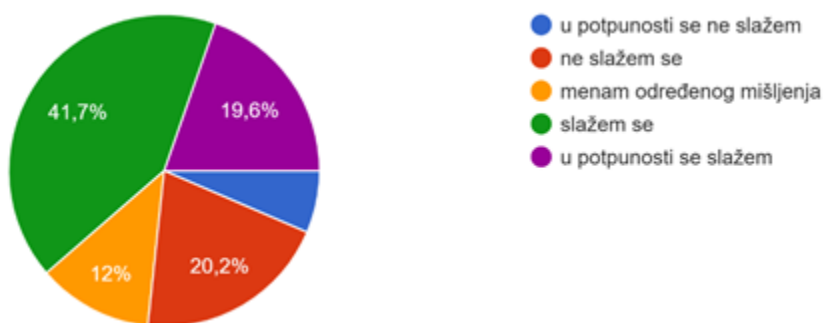
Kao i kod prethodne tvrdnje, većina ispitanika, njih ukupno 72,4 %, slaže se da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati adresu stanovanja, dok se tek ukupno 12,5 % ispitanika ne slaže s tom tvrdnjom. 15 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 15. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati adresu stanovanja

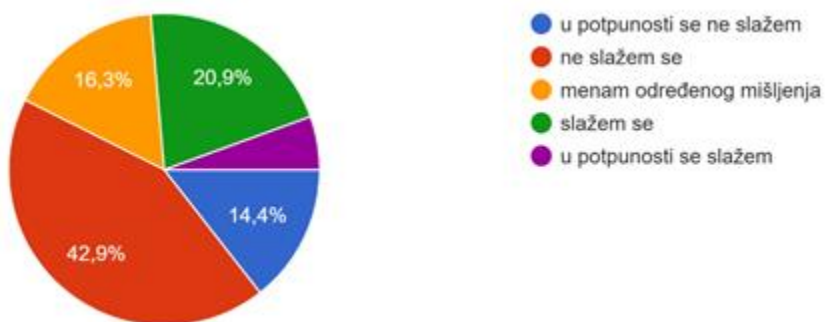
61,3 % ispitanika smatra da djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati brojati do 10, dok se 20,2 % ne slaže, a 6,4 % ispitanika se u potpunosti ne slaže s tom tvrdnjom. 12 % ispitanika nema određeno mišljenje.

Grafikon 16. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati brojati do 10

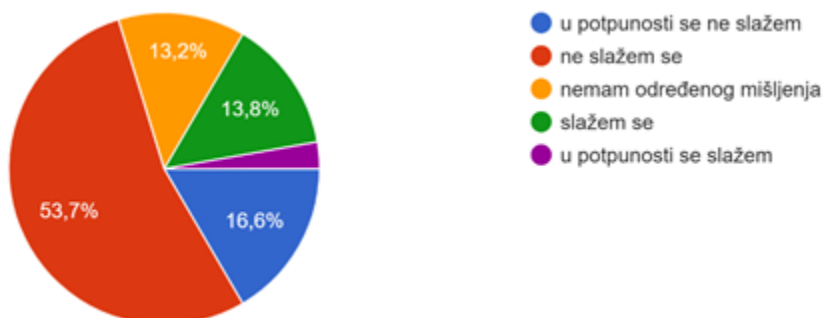
Ukupno 57,3 % ispitanika se ne slaže s tvrdnjom da djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati brojati do 20. S tvrdnjom se sveukupno slaže 26,4 % ispitanika, a 16,3 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 17. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati brojati do 20

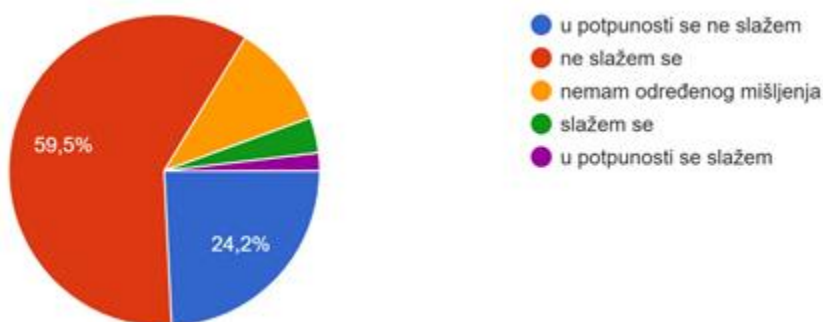
Većina ispitanika, njih ukupno 70,3 % ne slaže se s tvrdnjom da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati pisati i prepoznati brojeve do 10, svega 16,6 % ispitanika se slaže s tom tvrdnjom, a 13,2 % posto nema određeno mišljenje.

Grafikon 18. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati pisati i prepoznati brojeve do 10

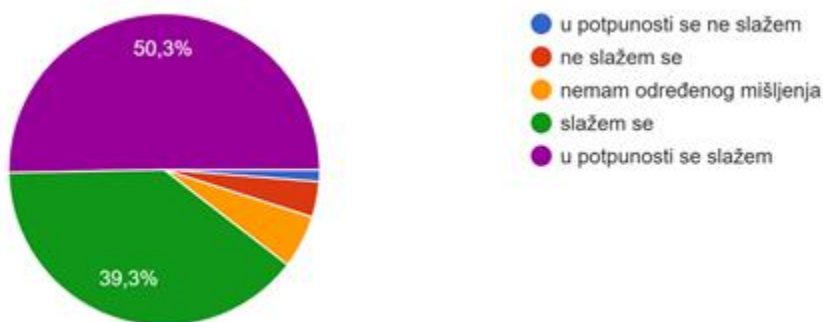
Kao kod prethodne tvrdnje, većina ispitanika, njih 83,7 % se ne slaže kako bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati pisati i prepoznati brojeve do 20, svega 5,5 % ispitanika se slaže s tom tvrdnjom, a 10,7 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 19. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati pisati i prepoznavati brojeve do 20

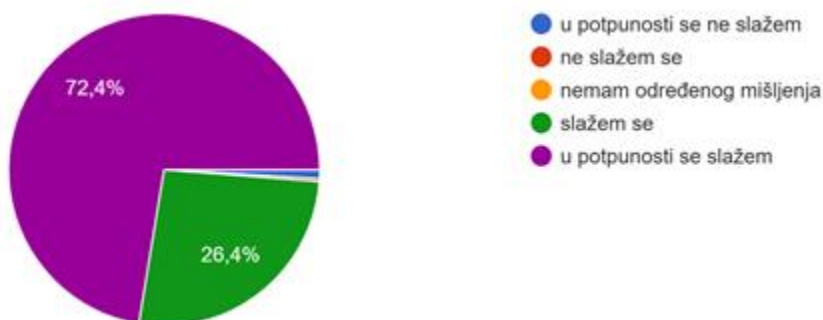
39,3 % ispitanika se slaže, a 50,3 % se u potpunosti slaže da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati obući se i obuti (vezati vezice na cipelama). Sveukupno se ne slaže njih 4,9 %, a 5,5 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 20. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati obući se i obuti (vezati vezice na cipelama)

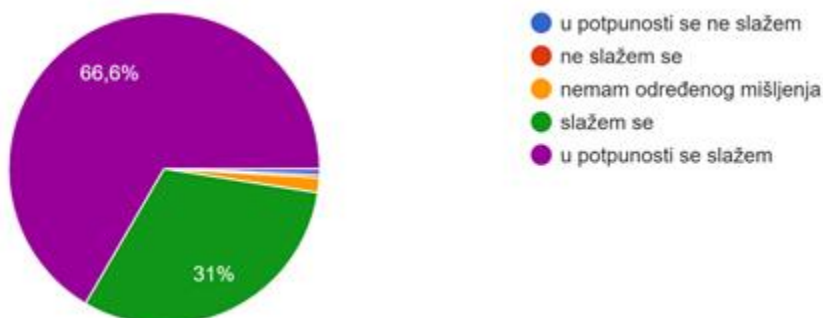
Sveukupno 98,8 % ispitanika slaže se da bi djeca prilikom upisa u prvi razred trebala znati samostalno koristiti WC. S tvrdnjom se ne slaže svega 1,2 % ispitanika.

Grafikon 21. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati samostalno koristiti wc

Kao i kod prethodne tvrdnje većina ispitanika, njih 97,6 %, slaže se da djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati ispuhati nos, pokriti rukom usta i nos prilikom kihanja i kašljanja. 0.9 % ispitanika se ne slaže s tvrdnjom, a 1,5 % nema određeno mišljenje.

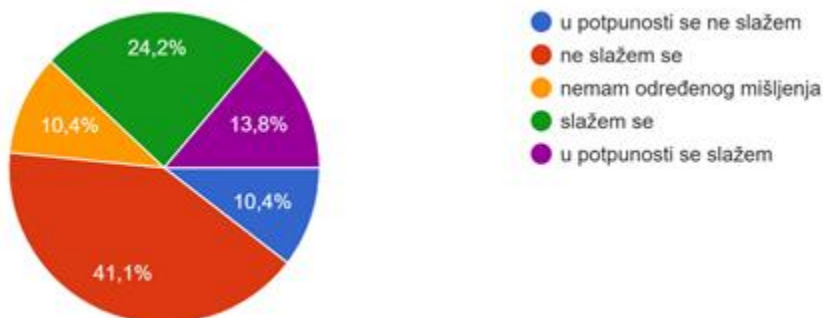
Grafikon 22. – Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju znati ispuhati nos, pokriti rukom usta i nos prilikom kihanja i kašljanja

38 % ispitanika se slaže s tvrdnjom da učitelji prvih razreda imaju potrebne informacije o svakom djetetu, dok se 51,5 % ispitanika ne slaže s tvrdnjom. 7,1 % ispitanika nema određeno mišljenje.

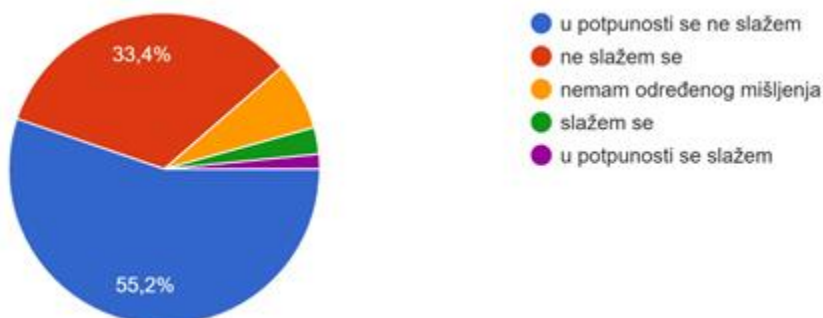

Grafikon 23. – Učitelji prvih razreda imaju potrebne informacije o svakom djetetu

88,6 % ispitanika se ne slaže s tvrdnjom da bi prije početka nastave učitelji/ice trebali posjetiti svakog učenika prvog razreda u njihovom domu (kući, stanu). Svega 4,3 % ispitanika slaže se s tvrdnjom, a 7,1 % nema određeno mišljenje.

Grafikon 24. – Prije početka nastave učitelji/ice trebali bi posjetiti svakog učenika prvog razreda u njihovom domu (kući, stanu)

Tvrdnju „Ne treba znati ništa, stigne sve naučiti u školi“ komentiralo je 269 ispitanika. Neki od odgovora su:

„Smatram da djeca prije škole ne trebaju znati pisati i čitati, kao ni računati jer to i je ono što se radi u prvom razredu. Ali dijete bi trebalo kod kuće naučiti samo se obući, otići na WC, naučiti reći *hvala*, *molim*, *izvolite*. Smatram da škola nije mjesto gdje se takve stvari trebaju naučiti nego da je to prvenstveno posao roditelja“.

„Slova i brojke će naučiti, ali neke kulturne i socijalne navike treba imati prije škole“.

„Slažem se. Postoji opasnost da dijete prije polaska u školu na krivi način nauči pisati slova i brojeve (uglavnom nauče pisati odozdo prema gore). To je teško ispraviti. Pokušavaju to ispraviti i pisati na pravilan način, ali se uvijek vrte naučenom obrascu.“

„U potpunosti se NE slažem s izjavom. Osnove kulture, kao i osnovne životne kompetencije poput brisanja nosa, stavljanja ruke na usta kad kiše i sl. dijete usvaja od najranije dobi u obiteljskom domu i vrtiću. Današnji roditelji nažalost premalo komuniciraju s djecom općenito, a pogotovo kad odgoj dolazi u pitanje jer svi žele djeci biti prijatelji, a osnovna dužnost i "svrha" roditelja tada gubi svaki smisao i sve više djecu rade (radimo zbog sustava koji nas nedovoljno štiti) invalide pri razvoju njihovih osnovnih sposobnosti.“

„Mišljenja sam kako bi dijete u vrtiću trebalo naučiti socijalnim vještinama, kontroli osjećaja i pozornom praćenju i slušanju autoriteta te razvijati grafomotoričke sposobnosti. U školi se navedeno dopunjava paralelno s drugim vještinama kao što su kognitivne sposobnosti“.

6. ZAKLJUČAK

Iz ovog se rada može zaključiti da se svako dijete razvija zasebno i na sebi svojstven način. Svojim razvojem dijete uči, postaje društvenije i upoznaje se s okolinom kroz koju se socijalizira. Poznavanje karakteristika djetetova razvoja odražava se na svladavanje situacija koje ćemo riješiti na adekvatniji način i mogućnost stvaranja optimalnih uvjeta za razvoj u okolini koje ćemo moći ostvariti ako smo upoznati s dječjim razvojem.

Na današnjem teritoriju Republike Hrvatske kroz povijest su se otvarale brojne ustanove koje su djelovale na odgojnom planu djece. U Zagrebu se 1912. godine otvara prvi "Dječji dom" kojemu je svrha organiziranje dnevnog i danonoćnog boravka djece od jasličke do školske dobi. Pored dječjih domova djelovala su i skloništa za djecu u dobi od četvrte do dvanaeste godine života. Skloništa su bila namijenjena djeci siromašnih roditelja koji su zbog posla morali raditi cijeli dan. Kasnije su se ustanove ovakvog tipa otvarale i u drugim gradovima, a svrha ustanova nije bila samo čuvanje djece nego, kao i danas, poučavanje zabavnim načinom.

Naziv mala škola spomenuo se 1939. godine kada je učiteljica Josipa Tatjana Marinić osnovala Školu za učiteljice dječjih skloništa, a u sklopu škole djelovalo je i sklonište pod nazivom „Mala škola“ koja je bila namijenjena djeci od druge do šeste godine. Kroz program predškole djeca stječu radne navike, razvijaju vještine koje su im potrebne za školu te se socijaliziraju u grupu vršnjaka. Izražavaju kreativnost, uče osnovne pojmove o vremenskim i prostornim uvjetima, uče brinuti o sebi i održavati higijenske navike, usvajaju osnove predčitalačkih, predpisalačkih i predmatematičkih vještina koje će im znatno olakšati učenje novog gradiva u osnovnoj školi.

Predškola djetetu treba omogućiti izražavanje njegove kreativnosti, stvaranje pozitivne slike o sebi i mogućnost za samoostvarenjem. Svaka ustanova koja provodi program predškole obvezna je surađivati s roditeljima djece koja pohađaju program predškole, ustanovama i pojedincima koji mogu sudjelovati u odgoju i obrazovanju i skrbi za djecu te pridonijeti kvaliteti programa predškole. Upravo su roditelji ti koji trebaju podržati djetetovu samostalnost kako bi se ono osjećalo spremno i s veseljem iščekivalo svoj

prvi posjet osnovnoj školi. Osim roditelja, veliku ulogu imaju i stručne osobe koje provode program u predškolskim ustanovama.

7. SAŽETAK

Najvažniju ulogu u djetetovom životu imaju roditelji. Djeca oponašaju svoju roditelje kako bi im bila što sličnija te su upravo roditelji najvažniji učitelji svom djetetu. Nakon roditelja veliku ulogu imaju sve stručne osobe koje sudjeluju u procesu djetetova odgoja i obrazovanja. Svojim programom predškola priprema dijete za osnovnu školu. Ono se socijalizira, snalazi u prostoru, usvaja osnovne higijenske navike te osamostaljuje.

Istraživanje je provedeno putem internetskog preglednika u kolovozu 2019. godine na 326 ispitanika, učitelja razredne nastave u Republici Hrvatskoj. Cilj istraživanja bio je utvrditi razlike ili sličnosti u mišljenjima i iskustvima učitelja razredne nastave o polasku djece u prvi razred osnovne škole i njihovoj spremnosti, odnosno osnovnim znanjima koja bi djeca trebala usvojiti prije polaska u osnovnu školu.

Ključne riječi: roditelji, djeca, učitelji, stručne osobe, predškola, osnovna škola, istraživanje.

8. SUMMARY

Parents hold the most important part in a child's life. Children tend to imitate the behaviour of their parents to be more similar to them and that makes the parents the most important teachers in a child's life. With parents, educational professionals also have one of the most important roles in the process of child's education and upbringing. Through its program, pre-school prepares children for elementary school. They socialize, develop spatial navigation techniques, get basic hygienic habits and they become more and more independent.

A research was conducted through an Internet browser in August 2019. on the total amount of 326 people, all of whom were elementary school professors in the Republic of Croatia. The goal of this research was to find out the differences and similarities in personal opinions and experiences of elementary school teachers regarding children that are enrolling in the first grade. Also, the goal was to see what are the basic bits of knowledge that the children should get and have before enrolling in elementary school.

Keywords: parents, children, teachers, educational professionals, pre-school, elementary school, research

LITERATURA

TISKANA LITERATURA:

1. BERK, L. E. (2008.) *Psihologija cjeloživotnog obrazovanja*. Prijevod 3. izdanja. Jastrebarsko: Naklada Slap.
2. BRAJŠA-Žganec, A. (2003.) *Dijete i obitelj: Emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
3. DIZDAR, Ž., JURISIĆ, M. i MESEC, I. (2008.) Predmatematičke vještine. *Ususret školi*. Str. 24-26.
4. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008), preuzeto 19.7.2019.
https://www.hrstud.unizg.hr/download/repository/Drzavni_pedagoski_standardi.pdf
5. DOŠEN-DOBUD, A. (1977.) *Odgoj i obrazovanje u dječjem vrtiću*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
6. DOŠEN-DOBUD, A. (2001.) *Predškola – vodič za voditelje i roditelje*. Zagreb: Alinea.
7. HITREC, G. (1991.) *Kako pripremiti dijete za školu*. Zagreb: Školska knjiga.
8. STARC, B., ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M., PLEŠA, A., PROFACA, B., i LETICA, M., (2004.) *Osobine i psihološki razvoj djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
9. *Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje* (2014), preuzeto 9.7.2019. <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>
10. STERNBERG, R. J. (2005.) *Kognitivna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
11. STEVANOVIĆ, M. (2001.) *Predškolska pedagogija*. Prva knjiga. Tuzla: R & S.
12. ŠAGADIN, T., MESEC, I. i GREGUREC, V. (2008.) Grafomotorika. *Ususret školi*. Str. 27-30.
13. LIKIÉRMAN, H. i MUTER, V. (2007.) *Pripremite dijete za školu*. Prvo izdanje. Beuševec: Ostvarenje.
14. MESEC, I. (2008.) Predvještine čitanja. *Ususret školi*. Str. 20-23.

15. VASTA, R., HAITH, M. M. i MILLER, S. A. (2005.) *Dječja psihologija*. Treće izdanje. Jastrebarsko: Naklada Slap

INTERNETSKI IZVORI:

1. *Daroviti učenici u osnovnim školama*, pristupljeno 10.7.2019
<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/posebne-mogucnosti-u-sustavu-odgoja-i-obrazovanja/posebne-mogucnosti-u-sustavu-osnovnoskolskog-odgoja-i-obrazovanja/daroviti-ucenici-u-osnovnim-skolama/1022>
2. *Odgojno-obrazovni sustav*, pristupljeno 8.7.2019.
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44734>
3. *Odgoj i obrazovanje*, pristupljeno 8.7.2019. <https://mzo.gov.hr/odgoj-i-obrazovanje/109>
4. *Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje*, pristupljeno 9.7.2019.
<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/osnovnoskolski-odgoj-i-obrazovanje/129>
5. *Osnovnoškolsko obrazovanje*, pristupljeno 9.7.2019. <https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/osnovnoskolski-odgoj-i-obrazovanje/osnovnoskolsko-obrazovanje/218>
6. *Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju*, pristupljeno 13.7.2019.
<http://www.propisi.hr/print.php?id=7237>
7. *Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole*, pristupljeno 11.7.2019.
https://www.azoo.hr/images/razno/Pravilnik_o_sadrzaju_i_trajanju_programa_pr_edskole.pdf
8. *Programi za učenike s teškoćama u razvoju*, pristupljeno 13.7.2019.
<https://www.gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/djeca-s-posebnim-potrebama/programi-za-ucenike-s-teskocama-u-razvoju/303>
9. *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, pristupljeno 10.7.2019.
<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/128>

10. SOMOLANJI TOKIĆ, I. (2016.) Kompetencije učitelja i polazak djeteta u osnovnu školu u svjetlu nove kurikularne reforme. Hrčak Portal znanstvenih stručnih časopisa. [Online] 65 (3, 2016). str. 423-439. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=262433
Pristupljeno: [13. kolovoza 2019.]
11. *Srednjoškolski odgoj i obrazovanje*, pristupljeno 10.7.2019. <https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/srednjoskolski-odgoj-i-obrazovanje/225>
12. STANIĆ. I., *Dobra priprema za školu - jamac uspjeha*, preuzeto 10.8.2019. <http://www.zzjzpgz.hr>
13. ŠKROBO, M., ŠKROBO, S. i TOLIĆ, A. (2012.) Priprema učitelja za prijem i polazak djeteta u osnovnu školu. Hrčak Portal znanstvenih stručnih časopisa. [Online] LIX (29,2013). str. 357-371. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=179528
Pristupljeno [10. kolovoza 2019.]
14. *Visoko obrazovanje*, pristupljeno 11.7.2019. <https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/visoko-obrazovanje/226>
15. *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*, pristupljeno 11.7.2019. <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>
16. *Zakon o osnovnom školstvu*, pristupljeno 9.7.2019. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_04_69_819.html
17. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, pristupljeno 10.7.2019. <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik za učitelje/ice

Tijekom istraživačkog postupka od Vas se traži da ispunite anketni upitnik koji sadrži pitanja o predškoli. Prikupljeni podaci koristit će se pri pisanju diplomskog rada. Molimo da pažljivo pročitate svaku tvrdnju i ponuđene odgovore te se tek onda odlučite za odgovor koji najviše odgovara Vašem promišljanju/stavu. Molimo da na pitanja odgovarate što spontanije i iskrenije jer će jedino takvi odgovori pridonijeti kvaliteti pisanja navedenoga rada. Ako na neko pitanje odlučite ne odgovoriti, ne morate. Anketa je anonimna i nije je potrebno potpisivati. Sudjelovanje u anketi je dragovoljno i u svakom trenutku možete odustati od daljnjeg davanja odgovora. Nastavite li s ispunjavanjem anketnog upitnika, potvrđujete da ste informirani o istraživanju i pristajete sudjelovati u njemu.

*Obavezno

Spol*

muški

ženski

Godine radnog iskustva u odgojno-obrazovnoj djelatnosti:*

manje od 5 godina

od 5 do 15 godina

od 15 do 25 godina

od 25 do 35 godina

više od 35 godina

Molimo da procijenite Vaše (ne)slaganje s niže navedenim tvrdnjama klikom na odgovarajući kružić. Djeca prilikom upisa u prvi razred trebaju...

Vaš odgovor

...čisto izgovarati sve glasove.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati pravilno držati olovku (pisaći pribor) u ruci.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati glasovnu analizu i sintezu riječi.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...imati razvijenu slušnu percepciju ("čuti" glas i pokazati slovo).*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...imati razvijenu vizualnu percepciju ("prepoznati" slovo i imenovati glas).*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati pisati sva velika tiskana slova.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati napisati svoje ime velikim tiskanim slovima.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje

- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati prepoznati boje.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...razumjeti prostorne odnose (ispred, iza, gore, dolje, na, u, lijevo, desno).*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...na tijelu znati pokazati desno-lijevo (ruku, nogu, oko...)*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...razumjeti vremenske odnose (prije, poslije, jutro, podne, večer, prijepodne, poslijepodne).*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...imena i zanimanja roditelja.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...adresu stanovanja.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati brojati do 10.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određenog mišljenja

- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati brojati do 20.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati pisati i prepoznati brojeve do 10.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati pisati i prepoznati brojeve do 20.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati se obući i obući (vezati vezice na cipelama).*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati samostalno koristiti WC.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

...znati ispuhati nos, pokriti rukom usta i nos prilikom kihanja i kašljanja.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se
- u potpunosti se slažem

Učitelji prvih razreda imaju potrebne informacije o svakom djetetu.*

- u potpunosti se ne slažem
- ne slažem se
- nemam određeno mišljenje
- slažem se

u potpunosti se slažem

Prije početka nastave učitelji/ice trebali bi posjetiti svakog učenika prvog razreda u njihovom domu (kući, stanu).*

u potpunosti se ne slažem

ne slažem se

nemam određeno mišljenje

slažem se

u potpunosti se slažem

"Ne treba znati ništa, stigne sve naučiti u školi." Slažete li se s izjavom?
Prokomentirajte.

Vaš odgovor

PODNEŠI